

Cox

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. 2003. 1001 no 45
4m 2

7

ZIJN MEISJE KOMT UIT!

OPSPRONKELIJK INDISCH TOONEELSPEL

IN

DRIE BEDRIJVEN

DOOR

Mr. P. BROOSHOOFT.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

'S GRAVENHAGE. — A. RÖSSING.

PERSONEN.

HOLTZIUS, advocaat.
 MAAS, vriend van Holtzius.
 JOLIE,
 SCHERMER, } Officiëren.
 VAN LEUKEN, }
 Dr. RADERNAAR, geneesheer.
 FREULE STUART, verloofde van Holtzius.
 MEVROUW GOEDHART, dame op leeftijd.
 ZEPHYRA, hare zestienjarige dochter.
 HABBES, Schout.

Officiëren, advocaten, ambtenaren en andere kennissen van Holtzius.

Het stuk speelt te Soerabaia, gedurende al de bedrijven in de appartementen van Holtzius.

Het derde bedrijf eenige weken later dan het tweede.

„UITKOMEN” beteekent, naar Indisch spraakgebruik, uit Nederland naar Indie overkomen.

ZIJN MEISJE KOMT UIT!

EERSTE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt een galerij in de woning van Holtzius, waarvan de opene zijde wordt voorondersteld aan de zijde van den toeschouwer en uitkomt op het erf. Links een deur naar zijne slaapkamer, rechts naar zijne studeerkamer. Op den voorgrond in het midden een kletstafel met luie stoelen er om heen. Op den achtergrond twee speeltafeltjes en verder de noodige toebereidselen voor de ontvangst van gasten. Overigens geheel Indische decoratie en huiselijke inrichting.

EERSTE TOONEEL.

HOLTZIUS.

(Hij loopt, bij het opgaan van het scherm, in losse kleding, een sigaar rookende, heen en weer. Nu en

dan blijft hij staan op den achtergrond, om te zien of zijne gasten nog niet komen. Op zijn horloge kijkende:)

Negen uur! De tijd kruipt als een slak! Ik gaf er mijn beste proces voor, als ik den wijzer op eens twaalf uur vooruit kon brengen.

Morgen ochtend negen uur! O, lieve Anna, op dat uur zal ik je, na een smartelijk verlangen van vier lange jaren aan mijn hart mogen drukken!

En te denken, dat ik nog tien dagen langer dan noodig was van haar gescheiden moest blijven! Eerst die vervelende geschiedenis, die mij verhinderde haar zelf te Batavia te gaan afhalen. Daarna een tweede tegenval, doordat het kind ongesteld van de *Prins Alexander* aankwam, en een boot moest overblijven in een van die ellendige hôtels. Wat een onrust toen ik dat telegram kreeg! Ik heb mijn geheele leven niet zooveel getelegrafeerd, als gedurende die zes of zeven dagen naar het Java-Hôtel. Maar goddank, alles is gelukkig afgeloopen. Morgen, morgen zal ik haar in mijne armen drukken! En binnen veertien dagen — God, de gedachte alleen jaagt mij het bloed met geweld door de aderen — binnen veertien dagen zal... (*zich zelf in de rede vallende*)... O, Anna, wat verlang ik naar je!

TWEEDE TOONEEL.

HOLTZIUS, MAAS.

MAAS, *die den laatsten uitroep heeft gehoord,
hem nabootsende.*

„O Anna, wat verlang ik naar je!” Waarlijk, meneer

is weer aan 't dwepen als een verliefde burgerscholier!

HOLTZIUS, *hem de hand gevende.*

Wat ik ook moge zijn, Maas, op 't oogenblik leeft mijne ziel van idéalen.

MAAS.

Gelukkig dat het maar bij je ziel blijft en niet ook je maag zich met dien soberen kost moet voeden. (*Op de gereed staande flesschen wijzende.*) Terecht heb je gezorgd dat de heeren, die je uitvaart als loslopend gezelschap komen vieren, wat stevigere te eten en te drinken krijgen.

HOLTZIUS.

Om je de waarheid te zeggen, wou ik wel dat die heeren zaten waar de peper groeit. Ik heb evenveel lust een gezelschap jongelui te ontvangen, als om als dwangarbeider naar Atjeh te gaan.

MAAS, *doet of hij wil heengaan.*

Zeer beleefd! Ik zal maar terstond rechtsom keert maken.

HOLTZIUS.

Och je weet wel dat ik dat niet voor jou zeg. Het schijnt nu eenmaal tot de plichten der gastvrijheid te behooren, de heeren, die den boel nog eens bij je komen opscheppen voordat je gaat trouwen, te ontvangen alsof ze je daarmee het grootste genoegen deden.

MAAS.

't Is ook niet meer dan billijk dat ze jou nog eens vervelen, voor dat jij het ieder ander doet, en waarschijnlijk je zelven ook, door je met eene vrouw tuschen vier muren op te sluiten.

HOLTZIUS.

Je moogt spotten zooveel je wilt, Maas. Ik laat je gaarne praten, omdat mijn hart heel en al gloed is van liefde. Je sarcasmen spatten er op af, als druppels water op gloeiend ijzer.

MAAS.

Een lastig ding in dit warme land, zoo'n brandende ribbenwarmer in je borst.

HOLTZIUS.

Kom kom, je bent beter dan je je voordoet. Ik weet zeker dat je in mijn geluk deelt.

MAAS.

Voor zoover ik een huwelijk als een geluk kan beschouwen, ja.

HOLTZIUS.

Maak je daarover niet ongerust. Ik beloof je, dat ik over een paar weken de gelukkigste man in Indië zal zijn, even zeker als ik deze vier jaren, die ik op Anna heb moeten wachten, dikwijls de ongelukkigste was.

MAAS.

Eerlijk gezegd begrijp ik ook nog steeds niet, als je toch de dwaasheid woudt begaan van te trouwen, dat je 't niet een paar jaren eerder hebt gedaan, daar freule Stuart fortuin heeft en jij een goed traktement.

HOLTZIUS.

Maar je weet immers, dat Anna hare mama in hare langdurige ziekte niet wilde verlaten? Ik heb er haar des te liever om. Maar strijd dat mij het wachten heeft gekost! Zelfs jij, Maas, met je ingekankerd of voorgewend cynisme, zult in deze maatschappij van oppervlakkige hartelijkheid, en te midden van zoogenaamde

goede vrienden, dikwijls een diep verlangen hebben gevoeld naar een inniger band voor het hart!

MAAS.

Een band voor een maand of drie dan.

HOLTZIUS.

Je stelt je opzettelijk gelijk met het lagere schepsel, dat alleen gehoorzaamt aan de zinnelijke drift. Ik voor mij, schoon de macht van een klimaat als dit over den lichamelijken mensch niet licht tellend, ik zoek in het verbond met eene beminnelijke vrouw iets hoogers.

(*Zich opwindend*). Met trots durf ik het zeggen, Maas, op gevaar van op nieuw je spotlust op te wekken, zelfs niet in mijne gedachten heb ik, gedurende onze scheiding, tegen mijn meisje gezondigd. En wat de daad aangaat, zoo ik ooit met onzuivere bedoeling mijne hand naar één ander vrouwelijk wezen had uitgestrekt — waarachtig, hoe onmogelijk ook een leven mij schijnt zonder Anna, ik geloof dat ik tot haar iets dergelijks zou hebben gezegd als de verloren zoon tot zijn vader: ik ben niet meer waard je uitverkorene te zijn.

MAAS.

Weet je wat, Holtz, laat maar liever dadelijk een voetstuk maken van massief goud, zet er morgen je meisje boven op, en dans om haar heen als een wilde om zijn afgod.

HOLTZIUS.

Onzin! Je begrijpt zeer goed dat eene vereering, als de mijne, voor eene beminnelijke vrouw heel wat schooner karakter draagt, dan het misbaar van een heiden voor een gedrocht met dik hoofd en groote handen.

MAAS.

Dat zie ik niet in. De redelooze vereering van som-

mige mannen voor de vrouw — ik zeg het niet bepaald op jou — acht ik even bespottelijk als den afgodsdienst van een wildeman. Wat meer zegt, zij is oneindig gevaarlijker. Zoo'n steenen klomp geeft je wel niets, al val je honderd jaar voor'm op je aangezicht, maar hij doet je geen kwaad ook. Van eene vrouw daarentegen, die je aanbidt, heb je tien kansen tegen een, dat ze je bedriegt, dat ze speelt met de innigste aandoeningen van je hart, dat ze je eer en geluk vertreedt, zonder meer gewetenswroeging dan zij een geldstuk zou doen, dat men haar voor de voeten wierp. Neen vriend — ik zeg het niet om je te kwetsen; je hebt zelf de teedere snaar aangeroerd — maar als ik, in rond proza, mijn oordeel moet zeggen over de vrouwen, dan noem ik ze, met enkele weinige uitzonderingen, een onbeduidend, ijdel, bekrompen, ingebeeld, afgunstig, karakterloos volkje. En de dichters, met Schiller voorop, die ons willen wijs maken dat die middelmatige schepsels hemelsche bloemen strooien over ons aardse leven, die acht ik niets meer of minder dan dwepende idioten.

HOLTZIUS, *glimlachend*.

Je vonnis is zóó overdreven, Maas, dat ik er mij niet gekwetst door zou kunnen gevoelen, ook al wist ik niet dat je aan 't rijden bent op je stokpaardje, en dat de ruiter in den regel onverantwoordelijk is voor de kromme sprongen, die zoo'n beestje met hem maakt. Maar in ernst gesproken: zoo nimmer een vrouwenhart zich voor je heeft geopend, om je een juister denkbeeld te geven omtrent de schatten, die daarin voor den man besloten kunnen liggen, dan is het eenige wat ik zeggen kan: „Maas, ik beklag je!”

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, MEVR. GOEDHART, ZÉPHYRA.

MEVR. GOEDHART, *zij blijft op den achtergrond staan en roept naar buiten:*

Traoesa bekin mati lantera, sier! Nanti sebentar saja maoe poelang. 1)

(*Tot Holtzius en Maas*). Dag Holtzius, dag Maas. (*Zéphyra blijft, een weinig verlegen, op den achtergrond staan en komt eerst naar voren als Maas haar groet en aanspreekt*).

HOLTZIUS, *Mevrouw Goedhart tegemoet loopende en naar een makkelijken stoel brengende, waarna hij haar een voetenbankje geeft.*

Mevrouw Goedhart! Dat is waarlijk eene eer, die ik niet dacht dat nog aan mijne ongetrouwde woning zou te beurt vallen!

MEVROUW GOEDHART, *zeer bewegelijk.*

Je zult het wel erg onbehoorlijk van mij vinden, Holtzius, dat ik zoo tegen alle vormen zondig. (*Glimlachende*). Maar ik kom zachtjes aan op den leeftijd, waarop men zich zulke vrijheden ongestraft kan veroorloven. Maak je niet ongerust, ik ga dadelijk weer weg! Ik weet wel dat je kameraden zitten te wachten om te drinken en kwaad van de dames te spreken. Je meisje moest het eens weten! Zie maar niet zoo geägteerd naar buiten, Maas! Ik pak mijne biezen als de eerste drinkbroer het puntje van zijn neus toont. Vraag aan Fiertje, of ik

1) Je hoeft de lantaarns niet uit te doen, koetsier, ik wil zoo dadelijk uitrijden!

niet dadelijk heb gezegd, dat ik maar een sekonde wou aanwippen. En als ik geweten had, dat Maas al zoo vroeg hier was, zou ik niet eens met Fiertje zijn binnen gekomen, want Holtzius is nu sans conséquence, maar Maas, al zou ik hem nooit van mijn leven een meisje toevertrouwen, zou slecht genoeg zijn om...

ZÉPHIRA, *haar in de rede vallende.*

Mama, wat moet mijnheer Maas wel van mij denken!

MEVROUW GOEDHART.

Kind, maak je *daar* niet ongerust over. Mijnheer Maas denkt in 't geheel niet over je.

ZÉPHIRA, *boos.*

Dat verlang ik ook volstrekt niet!

MAAS, *plagend.*

Kom kom, Fiertje, je meent het zoo kwaad niet!

ZÉPHIRA, *boos.*

Mijnheer Maas, u behoeft volstrekt geen Fiertje tegen mij te zeggen, al hebt u me, zooals u altijd zegt, als klein meisje op uw schoot gehad.

MAAS.

En gekust.

ZÉPHIRA.

Och kom, u hebt altijd van die aardigheden! (*Zich tot Holtzius keerende*). Mijnheer Holtzius, u brengt uw meisje zeker Zaterdag avond dadelijk naar de Vauxhall op Concordia?

HOLTZIUS, *glimlachend.*

Ik weet niet, jufvrouw Goedhart, of Anna hare danschoenen wel uit Holland zal hebben meegebracht.

MEVROUW GOEDHART.

Kind, denk je dat Holtzius zijn meisje laat uitkomen

om, evenals jij, op alle plaatsen, waar maar met mogelijkheid te dansen is, rond te zwieren als een draaitol? Dat kind denkt waarlijk over niets dan over dansen! Je moest je liever wat met het huishouden bemoeien! (*Naar buiten kijkende*). O hemel, daar hoor ik een paar sabels slepen! Kom Fiertje, gauw, in 't rijtuig!

ZÉPHIRA, *haar tegenhoudende.*

Maar mama, nu heeft u mijnheer Holtzius in 't geheel nog niet gezegd, waarom u hier eigenlijk bent aangereden.

MEVROUW GOEDHART.

Lieve hemel, dat is waar ook! (*Driftig*). Jij brengt me ook altijd in de war, met je dansen! Ik wou je maar zeggen, Holtzius, dat ik je morgen met je meisje, als je haar van de boot hebt gehaald, met het ontbijt zal wachten. Maar je behoeft je niet te geneeren om wat laat te komen, als je eerst nog een apartje met 'r wilt hebben. Vrijheid blijheid. Anna's logeerkamer is kant en klaar. Ik heb 'r bij nader inzien toch maar een kamer op het Westen gegeven, want die op het Oosten is 's morgens... (*Men hoort buiten de galerij stemmen en gelach*). Goeie hemel, daar komen de jongelui werkelijk aan!

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, JOLIE, SCHERMER, VAN
LEUKEN EN FIGURANTEN.

Op het oogenblik dat Mevrouw Goedhart en Zephyra het tooneel van den achtergrond willen verlaten, hoort men buiten verschillende stemmen roepen: „Allez, sautez”!

en komen plotseling een aantal personen met één sprong op het tooneel gevlogen. Zonder Mevrouw Goedhart en hare dochter, die verschrikt achteruit deinszen, te merken, vliegen zij, een steeple chase in een paardenspel nabootsende, achter elkaar over het tooneel, terwijl de beide dames, om de tafel heen, hen ontvlieden. Ongeveer midden op den voorgrond loopt Schermer Mevrouw Goedhart, en Jolie Zephyra in de armen.

SCHERMER.

Mevrouw Goedhart! Ik wist niet... Duizendmaal vergeving!

JOLIE, *Jufvrouw Goedhart théatraal in zijne armen sluitende.*

Eene jonkvrouw, die toevlucht zoekt in mijne armen! Bij God, ik zal haar beschermen!

(*De overige gasten, die thans ook de dames bespeuren, omringen de groep, en putten zich uit in excuses.*)

HOLTZIUS.

Mevrouw Goedhart, ik maak mijne verontschuldiging in naam mijner luidruchtige gasten. Zij hebben in het vuur van den rid de tegenwoordigheid der dames niet bemerkt.

VERSCHILLENDE STEMMEN.

Neen, waarlijk! Wij wisten niet dat er dames waren!

HOLTZIUS, *Mevrouw Goedhart den arm biedende.*

Mag ik U naar uw rijtuig brengen?

MEVROUW GOEDHART, *zich boos houdende.*

Mijne heeren het is verschrikkelijk! Eene bejaarde dame als ik, en een zestienjarig kind als Fiertje zoo te... foei, ik vind het... (*zij trekt Holtzius plotseling snel mee en keert zich bij den uitgang lachend*

om)... ik vind het alleraardigst! Dag heeren! Kom Fiertje!

(*Zij verlaat lachend het tooneel. Een aantal armen worden Zephyra gepresenteerd, die in hare verlegenheid eerst den eenen en dan den anderen neemt en eindelijk, aan twee armen hangende, door den ganschen troep omringd, het tooneel verlaat.*)

VIJFDE TOONEEL.

DE VORIGEN, BEHALVE MEVR. GOEDHART

EN ZEPHYRA

Allen komen vroolijk van den achter- naar den voorgrond terug.

SCHERMER.

't Is toch een prettige vrouw! wat nam zij 't aardig op!

HOLTZIUS.

Ja 't is een door en door goedhartig mensch. Maar meneeren, 't was toch waarlijk wat al te erg!

SCHERMER.

Maar wij wisten er waarachtig niets van! Wij ontmoetten elkaar toevallig op de Club, en daar het paardenspel van Wilson ons allen nog in den kop zat, spraken wij af, in een gemeenschappelijke steeple chase het huis bij je te komen binnenstormen.

MAAS.

Mevrouw Goedhart was een sprekend beeld van 't hijgend hert, der jacht ontkomen.

VAN LEUKEN.

Een heel dik hert dan toch.

SCHERMER.

En Fiertje rende door de kamer als een opgejaagde hinde door het bosch.

JOLIE, *met zelfbehagen.*

Een hinde, die zich wel wilde laten vangen.

HOLTZIUS, *met bevreemding.*

Pardon, wien heb ik de eer...

SCHERMER.

Sakkerloot, dat is waar ook, Holtzius, dat zou ik door dat opstootje geheel vergeten. (*Jolie bij den arm nemende.*) Ik ben zoo vrij geweest, mijn vriend Jolie meê te brengen, die bij mij logeert op zijn doortocht naar Banjer, zijn nieuwe garnizoen. Je neemt het mij immers niet kwalijk?

HOLTZIUS.

Wel man, al wou je een heel bataljon meebrengen! Mijnheer Jolie, aangenaam kennis te maken.

JOLIE.

Het genoeg is aan mij, edele gastheer!

HOLTZIUS.

Laat ik u aan mijn vriend Maas voorstellen, Maas, mijnheer Jolie, luitenant bij...?

JOLIE.

Tweede luitenant bij de infanterie, met meer beeren dan traktement, om u te dienen.

HOLTZIUS.

En dat is mijnheer Maas, advocaat alhier. De overige heeren kent u?

JOLIE.

Sinds vijf minuten, behalve Van Leuken en Schermer, die ken ik reeds van mijn wieg af.

HOLTZIUS.

Komaan, heeren, laten wij dan overgaan tot het programma van den avond, dat natuurlijk bestaat in spelen of boomen. 1) Ik weet dat er liefhebbers zijn voor een partijtje. De speeltafeltjes staan klaar, zooals je ziet. Wie zal spelen

FIGURANT.

Ik wil wel een partijtje maken.

NOG EEN PAAR FIGURANTEN.

Ik ook!

HOLTZIUS.

Uitstekend, dan gaan deze heeren homberen. Zijn er nog andere liefhebbers? (*Naarmate het aantal beschikbare figuranten worden er één of meer partijtjes gevormd.*)

VAN LEUKEN.

Ik houd mij aan de kletstafel.

SCHERMER.

Ik blijf ook liever boomen.

HOLTZIUS.

Kom aan, laat ons dan ons gemak er van nemen. Maar laat eerst ieder zich voorzien van wat hij begeert. Daar staan verschillende soorten van dranken, en hier zijn sigaren. Ik heb het land aan dat rondscharrelen

1) „Boomen”, „een boom opzetten” is de Indische term voor het hollandsch babbelen, kletsen.

van jongens, terwijl men gezellig bij elkaar zit. ¹⁾
*(Onder het volgend gesprek schenkt een ieder zich in.
 Holtzius zet de flesschen naast de drinkers, en succes-
 sievelijk plaats en zij zich, rookende etc. op ongedwongen
 wijze om de kletstafel.)*

JOLIE.

Dat is een uitmuntende gewoonte, mijnheer Holtzius,
 die bruine kerels buiten het gezelschap te houden. Ik
 zal het aan mijn ouden heer schrijven, die er een stok-
 paardje van maakt, te fulmineeren op hetgeen hij noemt
 onze Indische gemakzucht.

VAN LEUKEN.

Interessant nieuws voor den ouden man!

MAAS.

Men heeft waarlijk dikwijls niet beter. Wat zullen
 wij de menschen van hier altijd schrijven?

JOLIE.

Ik althans heb eenige stoplappen bedacht voor geval
 ik niets meer weet te zeggen. Aan de oude vrouw
 schrijf ik b. v. : „Lieve moeder, hier moet ik afbreken
 om op lijfsbehoud bedacht te zijn, want er komt daar
 juist een koningstijger over mijn onderdeur kijken.”

MAAS.

Uitnemend gevonden. Maar meneer uw vader zal
 zich denkelijk met zoo'n praatje niet laten afschepen.

¹⁾ Heeft men acteurs voor inlandsche bedienden te zijner
 beschikking, dan kan men door deze laten bedienen, hetgeen
 natuurlijker is. Het verband met het volgend gesprek moet dan
 gewijzigd worden.

JOLIE.

Neen, voor den ouden heer heb ik wat anders. Hem
 schreef ik onlangs: Hier word ik gestoord, beste vader,
 door den Generaal, die mij komt raadplegen over een
 nieuw plan van defensie voor Java, waarvan het hoofd-
 doel is, zóóver in de bergen terug te trekken, dat de
 vijand ons nergens meer vinden kan. *(Gelach.)*

MAAS.

Van trekken gesproken, is u doortrekkende naar
 Malang, mijnheer Jolie?

JOLIE.

Pardon, liefst naar Bandjermassin. Ik had alle vrou-
 wensoorten van den Indischen Archipel gezien, behalve
 de Borneosche, en daarom zei ik tot den Legerkomman-
 dant: „Generaal, zend mij nu voor de variatie eens naar
 Banjer, dan is mijne opvoeding voltooid”.

SCHERMER.

Je moet weten, Maas, dat meneer een beruchte Don
 Juan is.

JOLIE, *geaffekterd.*

Ja, ik mag de meisjes graag. Maar wil je wel gelooven
 heeren, dat ik mij liefst bij de niet al te gedistingueerde
 soort houd?

HOLTZIUS.

Een zonderlinge smaak!

JOLIE.

En toch heel natuurlijk. Tegen den omgang met fat-
 soenlijke meisjes bestaat in Indië het groot bezwaar, dat
 je geen beleefd woord tegen 'r kunt zeggen, of je wordt
 den volgenden dag met 'r uitgehuwelijkt.

MAAS.

X Dat ben ik volkomen met u eens. Indië is een stoomtrouw-fabriek met triple effet.

VAN LEUKEN.

Dat komt doordat er te veel jonge dames worden uitgezonden op speculatie.

MAAS.

En dan gaat het even als in den handel tegenwoordig: *de stock* is te groot, er moet *à tout prix* verkocht worden.

HOLTZIUS.

Heeren, heeren, wat wordt dat arme huwelijk weer mishandeld!

SCHERMER.

Sakkerloot, dat is waar ook, wij zijn hier op het galgenmaal van een aanstaand slachtoffer! (*Zijn glas opnemende.*) Heeren, op de gezondheid der aanstaande mevrouw Holtzius!

JOLIE, *afzonderlijk met Holtzius aanstootende.*

Van harte, mijnheer Holtzius, en dat er nooit sprake moge zijn van faillissementen of akkoordjes.

HOLTZIUS, *koel.*

Ik drink dit glas met protest tegen alle spotternij en misplaatste geestigheid.

SCHERMER.

Kom kom, heeren, wij raken van ons chapiter af n.l. de galante avonturen van Jolie, Als je hem in zijn fort wilt hooren, moet hij je daarover vertellen.

MAAS.

Is u werkelijk zoo'n gevaarlijke hartenveroveraar, meneer Jolie?

VAN LEUKEN.

Zóó gevaarlijk, dat de dames het van schrik op een loopen zetten wanneer zij hem maar van verre zien aankomen.

JOLIE.

Zijn de druiven ook zuur, waarde Leuken?

MAAS.

Kom meneer Jolie, indien u werkelijk zulke interessante avonturen hebt beleefd, kunt u niet zoo wreed zijn er ons niet wat van meê te deelen.

JOLIE.

Om de waarheid te zeggen, heb ik juist op m'n laatste reis....

SCHERMER.

Wat heb ik je gezegd! Daar komt het al.

MAAS.

Laat meneer uitspreken.

JOLIE.

Nu dan, ik zal de heeren een buitenkansje vertellen, dat mij nu juist op weg van Padang hierheen overkomen is. De heeren moeten weten, dat ik half ziek van Padang op reis ging. Ik zag zoo bleek als de dood.

SCHERMER.

Geen gunstige omstandigheid om veroveringen te maken.

VAN LEUKEN.

Houd dan toch je mond, oud wijf! Don Juan is nu aan 't woord.

JOLIE.

De reis naar Batavia maakte ik met de Nederlandsche mail-boot Prins Alexander, die op de uitreis Padang

aandeed. 't Scheen me zoo, dat van de schoone sekse aan boord nog al het een en ander de aandacht waard was, maar ik was zoo onlekker, dat ik maar boven op het dek in mijn luien stoel bleef hangen, wat eten in mijn hut liet brengen en met niemand hoegenaamd kennis maakte. Toch was er een der jonge dames — een beeld van een meid! — die kennelijk uit Nederland de reis had mēegemaakt, en die nu en dan mijne attentie trok, doordat ze herhaaldelijk op dek langs mijn stoel heen en weer liep met de gewone kunstjes: oogjes geven, toevallig losgaan van het lange haar, blozend wegloopen, terugkomen met een geopend boek, droomend, met de kin in de poezele hand, in zee of naar den hemel staren — kortom al die kleine koketteriën, die ik honderd malen in mijn leven de gelegenheid had te observeeren. Ik toonde er mij echter weinig dankbaar voor, omdat ik genoeg met mij zelven te doen had.

VAN LEUKEN.

Patser! 1)

JOLIE.

De zeelucht seheen de medicijn te wezen, die ik noodig had, althans ik kwam te Batavia gezond van lijf en leden aan. Na de drukte aan den Boom zat ik reeds in een rijtuig, om mij naar het Java-Hôtel te laten karren, toen ik, mijn hoofd naar buiten stekende om mijn jongen nog iets toe te roepen, de bewuste jonge dame aan het scharrelen zag met haar bagage, omgeven door een troep schreeuwende koelies, die, om een kwartje aan haar te verdienen, haar aanblaften als een

1) Opsnijer.

troep uitgehongerde gladakkers. Ik zag terstond, dat zij volkomen vreemdelinge was, in het maleisch zoowel als te Batavia. Doch, ma foi, ik had wel wat anders te doen, dan voor het eerste het beste Hollandsche baartje den Don Quichotte te spelen. Ik wilde dus juist mijn hoofd wêer binnen trekken, en den koetsier toeroepen er van door te smeren zoo hard z'n magere knollen konden loopen, toen het kind, te midden harer bespringers wanhopig rondkijkende, mij in 't oog kreeg, en mij een blik toewiep — een blik! mijneheeren, waarin al wat een vrouwenziel kan gevoelen zich afteekende als de kleuren van het licht in een prisma: bede om hulp, belofte van dankbaarheid, vriendschap, liefde, — kortom alle heerlijkheid, die eene vrouw kan schenken. In een oogenblik was ik uit mijn wagen, smeed eenige smerige koelies op zij, beval mijn jongen voor haar barang 1) te zorgen, bood haar den arm, en hielp haar in mijn rijtuig. „Ziedaar, juffrouw”, „dit rijtuig is tot uw dienst. Zeg mij slechts naar welk adres de koetsier u moet brengen, en ik zal hem de noodige orders geven.” „O meneer, hoe zal ik u voor zooveel beleefdheid danken!” riep zij pathetisch uit, terwijl zij mij een tweeden blik toewierp, die mij linea recta door de borstkas heen in het hart sehoot. Ik was op het punt te antwoorden: „door mij te vergunnen, heerlijk wezen, mijn mond op uwe roozenroode lippen te drukken.” Doch, of het een gevolg van mijne ongesteldheid was, ik weet het niet — maar ik was wat bleuer dan gewoonlijk en zeide slechts „door van mijn aanbod

1) Bagage.

sans gêne gebruik te maken, lieve jufvrouw." „En u dan, meneer?" vroeg zij, met een stemmetje, waarbij dat van Adelina Patti maar een deur is, die piepte op roestige hengsels, „en u dan, mijnheer, heeft u dan *zelf* geen rijtuig?" „O, ik zal wel een anderen wagen vinden!" antwoordde ik, onnoozel genoeg. Gelukkig was het lieve kind verstandiger dan ik. Zij bezwoer mij, bij hoog en bij laag, dat ze zoo iets nooit zou toestaan, gaf me een zacht drukje met haar hand, wilde met alle geweld weêr uit het rijtuig klimmen als ik er niet in steeg, kortom, voordat ik het zelf wist, zat ik naast haar, en reed met haar naar het Java-Hotel, zonder dat ik een enkel huis zou kunnen noemen, dat wij voorbij reden, zóó vast verloor zich mijn blik in de fluweelen diepte harer oogen. Zij stapte met mij aan het hotel af. Ik bestelde eene kamer voor haar, dicht bij de mijne. Ik bracht haar aan tafel, en zat daar naast haar. In den namiddag gezamenlijke rijtoer. Den volgenden dag voortzetting der kennismaking, weder buurschap aan tafel, 's middags nieuwe rijtoer, 's avonds gemeenschappelijk bezoek aan de komedie, onder het naar huis rijden innige handdrukken, daarna souper en tête à tête, . . . kortom, mijne heeren, ik was — om met de dichters te spreken, — de gelukkigste der stervelingen.

MAAS, *met ongeloovigen glimlach.*

En is daarmee zulk eene innige kennismaking plotse-ling geëindigd?

JOLIE.

Helaas, het kon niet anders! Ik moest mijne bestemming volgen; wat mij werkelijk aan het hart ging, want uist toen ik moest vertrekken, werd het arme kind

ongesteld. Het leek al zeer ondankbaar, dat ik haar in hare ziekte niet bleef troosten. Maar ik *moest*, coûte qui coûte, door naar Banjer.

HOLTZIUS.

Het eenige wat ik niet begrijp, is, wat dat onfatsoenlijke vrouwspersoon hier in Indië kwam uitvoeren.

JOLIE.

Om u de waarheid te zeggen, daar ben ik zelf niet recht achter kunnen komen. Zij was daarmee enorm geheimzinnig. Maar toch heb ik aan sommige harer uitdrukkingen meenen te merken, dat zij verder door moest, en door iemand gewacht werd.

VAN LEUKEN.

Misschien wel door manlief, die op eene of andere buitenpost met smart naar haar zit te verlangen.

MAAS.

Best mogelijk. De vrouwen zijn er slecht, en de mannen dom genoeg toe.

VAN LEUKEN, *plagend.*

Zóóveel kan men gerust aannemen, dat Jolie's Dulcinea, met 'r fluweelen oogen, niet veel bijzonders was.

JOLIE.

Dat blief jij te zeggen, maar haar kleeding en hare manieren zouden toch anders doen vermoeden. Zij be- weerde zelfs dat zij van adel was.

HOLTZIUS, *ironisch.*

Hare wijze van handelen pleit er wél voor!

SCHERMER.

Hoe heet zij?

JOLIE.

Zóó vraag je de boeren de kunst af.

VAN LEUKEN, *spottend*.

Zijne gewone bescheidenheid verbiedt hem, zich daarover uit te laten.

SCHERMER.

Waarom zou je 't kind niet bij zijn naam noemen? Wij kennen immers die nimf, die daar zoo plotseling uit de lucht is komen vallen, toch geen van alle!

MAAS.

Wel ja, meneer Jolie, daar u toch naar Banjer gaat, zou het beleefd zijn ons in de gelegenheid te stellen, uwe belle ook eens ons hof te maken als wij haar tegenkomen.

VAN LEUKEN,

Kom, zeg 'r stamboeknummer maar, je kunt er immers zoo'n créatuur toch niet door benadeelen!

JOLIE.

Je hebt gelijk, waarom zou ik eigenlijk den naam van dit freuletje van den kouden grond verzwijgen! Om je de waarheid te zeggen, was het aan hare wijze van zich te gedragen, ook tegenover andere heeren, duidelijk dat ik haar met publiciteit eer een dienst dan een ondienst doe. Weet dan, mijne heeren, dat mijne liefste heet: FREULE ANNA STUART!

(Nauwelijks heeft hij den naam van Holtzius' meisjes uitgesproken, of Holtzius en Maas vliegen op. Holtzius doodelijk bleek, houdt een oogenblik zijne stoelleuning krampachtig vastgeklemd. Daarna in woedende drift).

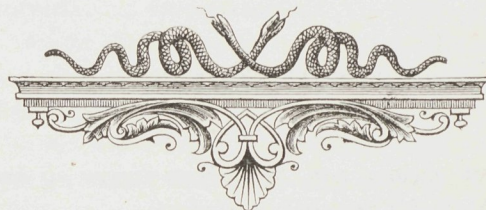
HOLTZIUS.

Dat is gelogen, mijnheer! En je bent een verdoemde schurk!

(Hij slaat Jolie met de volle hand in het gezicht).

Allen vliegen op. Ook de gasten van de speeltafeltjes komen toeschieten. Jolie, door het onverwachte der beleediging een oogenblik van zijn stuk gebracht, is op het punt Holtzius aan te grijpen, doch wordt door van Leuken en Schermer vastgehouden. Het scherm valt).

Einde van het eerste bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

Het tooneel is, evenals in het eerste bedrijf, de buiten-galerij van Holtzius, behalve dat geene toebereidselen zijn gemaakt tot de ontvangst van gasten.

EERSTE TOONEEL.

ALI — SIDIN. (§)

Bij het opgaan van het scherm liggen zij ieder op een bank zoo lui mogelijk te slapen.

Ontwakende, en zich langzaam oprichtende, terwijl hij het lange haar, dat los is gegaan, opmaakt en den hoofddoek weder bevestigt.

Poekoel brapa sekarang? 1) (Hij kijkt op de hangklok, waarvoor hij boven op de bank moet gaan staan; hij wijst met zijn vinger de cijfers aan); satoe, doewa, tiga, ampat, lima, anam, toedjoe, delapan 2)... loh, soedah

1) Hoe laat is het reeds?

2) Eén, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht.

poekoel delapan! 1) (Met den vinger van den XII teruggaande tot den grooten wijzer.) Lima minuut, sepoeloe minuut, satoe kwat... poekoel delapan korang satoe kwat. 2) (Omziende naar Sidin.) Hé, Sidin, orang malas, ajo bangoen tòh! 3) (Hij stap van de bank af. Grinnkende.) Ik willen blank heer zijn, Sidin mij kneg.

(Hij steekt de eene hand in zijn gordel, en doet met de andere alsof hij zich den snor omdraait, daarop stap hij deftig naar den bank van Sidin. In 't voorbijgaan ziet hij evenwel eenig geld op tafel liggen, en zegt, beurtelings naar Sidin en het geld kijkende.)

Loh! Toewan loepa wang-nja 4) (Steeds tusschen Sidin en de tafel heen en weer kijkende, steekt hij de geldstukjes, te gelijk tellende, in het zijzakje van zijn baatje) satoe roepieja... setenga roepieja... stalie... doewa itjé... ampir doewa roepieja! Léker ja! (Grinnkend.) Ali maoe simpen itoe wang voor toewan! Traoesa bilang sama Sidin, Hi! hi! 5)

(Hij neemt weder zijne dandy-houding aan, treedt op Sidin toe, en schudt hem hevig aan den arm.)

Hé, Sidin, ajo, lui hond, potverdom, jij bliksem altijd

1) Sakkerloot! reeds acht uur!

2) Vijf minuten, tien minuten, een kwartier... dus acht uur op een kwartier na.

3) Hola Sidin, luie kerel, ajo, word toch wakker!

4) Sakkerloot! Mijnheer heeft zijn geld laten liggen!

5) Een gulden, een halve gulden, een kwartje, twee dubbeltjes... bijna twee gulden dus! Hè, hoe prettig! Ali wil dit geld voor mijnheer bewaren. Het is niet noodig er iets van aan Sidin te zeggen. Ha, ha, ha!

wil slaap! Kom uit, lui bangaat! 1) *Hij trekt hem gevoelig bij het oor.*

SIDIN, *verschrikt, en met een pijnlijk gezicht zich oprichtende.*

Ja toewan! Minta ampon toewan! 2)

ALI.

Ajo, slapkop, ik jou pottong zal op jou traktemèn! 3)
Maand uit ik jou jag weg!

SIDIN, *kijkt Ali met groote oogen aan, en roept lang uitgerekt.*

Lò... h! 4)

ALI, *hem loslatende, en weder met de eene hand in zijn gordel, met de andere zijn denkbeeldige snor opdraaiende.*

Lò! Ik jou zat met jou lò! Ik blank heer, jij bruin monjet! 5) Ajo lekas, taro mandi! Sedieja makanan! Soero pasang kareta! Kassi api Bangsat! Monjet! Orang bodoh! Potverdom! Lekas! Lekas toh! 6)

Bij ieder dier uitroepen doet hij een schop naar het achterdeel van Sidin, die is opgesprongen, en al lòh! loh! roepende snel het tooneel rondloopt, door den schopbenden Ali achtervolgd. Grinnekende van pret valt Sidin

1) Beest!

2) Ja, mijnheer! Ik vroeg vergeving mijnheer.

3) Korten op het loon.

4) Wel heb ik van mijn leven!

5) Aap.

6) Allo gauw, breng mijn handdoeken naar de badkamer! Zet het eten klaar! Geef bevel mijn rijtuig in te spannen! Geef mij vuur! Beest! Aap! Stommerik! Potverdomme gauw, gauw dan toch!

eindelijk weer op een der banken neer, terwijl Ali in gebiedende houding vóór hem blijft staan.

ALI, *een briefje van tafel nemende.*

Lekas kirim ini soerat-nja di Indische Handelsbank, dan bilang sama kassier, toean Ali sekarang minta seratoes rieboe ropieja! 1)

SIDIN.

Lòh! Lòh!

ALI, *als voren.*

Lantas pigi sama nonja Goedhart, dan bilang, toean Ali soeka tjioem enak sama nonna Fiertjie! 2)

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN, MEVROUW GOEDHART, FREULE
STUART, ZEPHYRA.

MEVROUW GOEDHART, *die opgekomen is, terwijl Ali de laatste woorden sprak.*

Tjioem enak sama nonna Fiertjie! Wel jou onbeschaamde rekel, ik zal je leeren!

(Zij geeft Ali een stevigen draai om de ooren en gaat daarna op Sidin toe, die echter den slag ontwijkt en, evenals Ali, hard wegloopt.)

---

1) Breng dit briefje gauw naar de Indische Handelsbank, en zeg aan den kassier, dat mijnheer Ali op staanden voet honderd duizend gulden verlangt.

2) En daarna loop je naar Mevrouw Goedhart en zeg haar dat Ali jonge juffrouw Fiertje eens lekker verlangt te zoenen.

MEVROUW GOEDHART.

Die brutale deugnieten! 't Wordt waarlijk wat ál te erg met die bedienden!

FREULE STUART.

Ach mevrouw, waarom hebt u dien armen man geslagen. Hij keek zoo innig bevreesd! Wat heeft ie gedaan?

MEVROUW GOEDHART.

Wat-ie gedaan heeft! Wel hij zei niet meer of minder tot z'n kameraad, dan dat ie mijn dochter Fiertje moest gaan halen om ze eens flink te zoenen.

FREULE STUART, *lachende*.

Ik wist niet dat de Javanen zoo grappig onder elkaar waren! Ik vind het toch nog al aardig verzonnen.

MEVROUW GOEDHART.

Om je de waarheid te zeggen, moet ik er ook om lachen, maar het respekt moet tegenwoordig meer dan ooit onder die bengels gehandhaafd worden en daarom heeft hij zijn oorvijs ruim verdiend. Ik verzeker je, dat hij er zich niet dood om zal treuren. Kom Anna, nu zal ik jou hier wat op je gemak brengen — ik mag immers, als oude vriendin van Holtzius, wel je en jou tegen je zeggen?

FREULE STUART.

O Mevrouw!

MEVROUW GOEDHART, *met groote drukte en beweeglijkheid*.

Goed, dat is dan afgesproken. Ik blijf jullui hier een ommezentje gezelschap houden, en dan ga ik t'huis voor de pot van mijn knorrepot zorgen. Je kunt dan hier, volgens je wensch, je hartsvriend verrassen. En

doe mij plezier, wasch hem dadelijk duchtig de ooren, indien er niet minstens leven of dood van tien menschen gemoeid zijn geweest met de zaak, waarom hij van nacht plotseling is moeten vertrekken en mij in een briefje verzocht heeft, of ik je van de boot wilde gaan halen. (*Anna ziet haar ongerust aan.*) Wees gerust kind, ik zeg het maar uit gekheid, ik ken Holtzius nog beter dan jij misschien; hij heeft zonder twijfel, de meest geldige reden voor zijn wegblijven, en nog meer verdriet er over dan jij. Des te aardiger als je hem hier met den eersten kus verrast. Ik begrijp best, dat jullui elkaâr liefst het eerst ontmoet, zonder dat moeder Goedhart staat te loeren hoeveel zoenen je elkaâr geeft. Maar toch Zephyra moet je gezelschap houden, want kwaadsprekend dat de menschen hier zijn! Nee maar! Je kunt geen nieuwe sarong koopen, of een van je vriendinnen steekt er dadelijk haar neus in. Maar geneer je daarom niet. Fiertje zal wel een anderen kant uitkijken, of d'r oogen in 'r zak steken — is 't niet Fier?

ZEPHYRA.

O ja, mama!

FREULE STUART.

Maar als Willem eens regelrecht naar uw huis ging, daar hij u in dat briefje schrijft hem daar met mij te wachten? 't Is dan immers wel zeker dat hij hier voorbij moet komen?

MEVROUW GOEDHART.

Zoo zeker als dat je er snoeperig uitziet, Anna-lief — ik mag immers ook Anna zeggen?

FREULE STUART.

O Mevrouw, ik vind het zoo lief van u, dat u mij

zoo allerhartelijkst ontvangt! Pim heeft mij dikwijls geschreven, welk een goede vriendin u altijd voor hem waart, en....

MEVROUW GOEDHART, *steeds snel sprekende en met groote drukte.*

Goed, goed, ik geloof er niets van. Alle mannen zijn ondankbaar. Maar toch wil ik je voor dat gezegde een kus geven, want waarlijk kind, je bevalt me meer dan ik gedacht had. (*Zij geeft haar een paar flinke zoenen*). Ik zei dan, Holtzius moet hier voorbij komen, want er zijn wel twee wegen, die naar mijn huis loopen, maar je moet weten, dat in Indië altijd, als twee wegen ergens heen gaan, er één door het Gouvernement wordt afgesloten met steenen en dwangarbeiders, wat men dan reparatie noemt. De openbare passage verkeert hier altijd in den staat van reparatie, vooral de bruggen. Maar kom, laat ik je nu je hoed en dat manteltje afnemen. (*Zij helpt Freule Stuart zich van een en ander te ontdoen*). Manteltjes heb je hier in de Oost weinig noodig, kind; wij loopen maar zóó de deur in en uit, liefst in sarong en kabaai. Ik zal je wel spoedig van de modes hier op de hoogte brengen; 's morgens zoo weinig mogelijk op en zoo weinig mogelijk aan, vrij als vischjes in het water; 's avonds daarentegen opgedirkt en geregen dat we meenen te stikken. Ik zal je ook rijsttafel leeren maken, en vooral lekkeren sambal; ik geloof waarlijk dat ik een recept voor sambal in mijn zak heb (*al doorpratende zoekt zij in haar zak*). Sambal, moet je weten, is de ziel van de rijsttafel (*zij haalt een beschreven papiertje te voorschijn, en kijkt het in*). neen, ik vergiste mij, het is een recept tegen slangenbeten (*lezende*

rhinoceroshoorn met.... maar door slangen willen we hopen dat je vooreerst niet zult gebeten worden.

FREULE STUART *heeft, onder het babbelen van mevrouw Goedhart, nieuwsgierig rondgekeken.*

O Mevrouw, wat woont Willem hier allerliefst!

MEVROUW GOEDHART.

Ja wel, ja wel, 't is niet onaardig voor een alleenlopend jongmensch, maar voor getrouwde lui zou het te klein zijn. O kind, je weet niet wat een plaats eene vrouw hier dadelijk noodig heeft als zij getrouwd is! Denk je dat we hier willen wonen als in Amsterdam, in doozen met vijf verdiepingen? Neen, dan zal je ons huis straks eens zien! Dat van mijnheer Pikol is nog grooter, daar kan je in de binnengalerij met je wagen in omdraaien. En toch wonen ze er nog goedkoop, want zij verhuren het bijgebouw en er zijn vijfhonderd boomen, waarvan mevrouw de klappers zelf plukt — ik wil zeggen verkoopt — en de duiten, die ze daarmee verdient, leent ze uit tegen 10 percent 's maands. Ajakkes, als ik toch zóó rijk was — ik wou nog liever! Maar 't is waar, de tijden zijn duur.

FREULE STUART, *die steeds, zoover de beleefdheid het gedooft, heeft rondgesnuffeld.*

O dat vind ik aardig! Daar hangen de portretten van Willem's geheele familie, tot en met de hond! Die goeie Wax! Hij was leelijk om bang van te worden, maar zoo slim en zoo lief! Dat nu mijn portret alleen daaraan moet mankeeren! Juist voordat ik vertrok schreef Willem mij, dat-ie het bij een brand had verloren.

MEVROUW GOEDHART.

En daar was-ie maar wat over in zak en assche. O kind, hij had altijd den mond vol van je!

FREULE STUART, *opgeruimd*.

Waarlijk mevrouw?

MEVROUW GOEDHART.

Wel, het was Anna voor en Anna na, en Anna kon dit en Anna deed dat, en dan zei ik tegen Fiertje: „hè Fier, dat is wat anders dan jij, met je eeuwige walsen!

FREULE STUART.

Och kom mevrouw, Willem steekt mij veel te veel in de hoogte. Wat moet Zephyra wel van mij denken! (*Zij slaat Zephyra haar arm om het middel.*)

ZEPHYRA. *zich verlegen losmakende, en een weinig van Freule Stuart verwijderende.*

Ja ma, u behandelt mij altijd als een domme gans, omdat ik nu eenmaal veel van dansen houd!

MEVROUW GOEDHART.

Nu nu, het was maar gekheid, dans jij maar op, kind; als je vijftig jaar bent zullen je beenen er van zelf wel uitscheiden. Maar je staat te kijken of je geen tien kunt tellen, en anders heb je allemans praats. Ben je verlegen voor de „tôtoh” 1) Ha ha, die vind ik goed! (*Zij brengt de meisjes tot elkaar.*) Kom, jelui moeten zamen goeie vriendinnen worden; de een kan allicht wat van de andere leeren. Maar lieve hemel, ik zou mijn tijd verpraten, en dat is toch anders mijn zwak niet, dat kan ik je. . .

ZEPHYRA.

Nu mama, daar zou ik maar over zwijgen!

1) Een blanke, in Holland geboren, tegenover welke in Indië geboren meisjes niet zelden verlegen zijn.

MEVROUW GOEDHART.

Wel jou ondeugend kind, je moest je schamen zoo iets tegen je eenigste, ik wil zeggen tegen je eigenste moeder te durven zeggen! En om je te bewijzen, dat ik heel goed zwijgen kan, pak ik mijne biezen. Mijn oudtje zal mij al lang zitten wachten. Dag kinderen, tot straks.

ZEPHYRA EN FREULE STUART.

Dag ma (*mevrouw*)!

MEVROUW GOEDHART, *terugkomende van den achtergrond*

Als je Holtzius verrassen wilt, kinderen, kijkt dan vooral goed uit naar den weg, want hij mocht soms eens direkt willen doorrijden. Dag kinderen! (*Zij loopt weder snel naar den achtergrond.*)

ZEPHYRA, FREULE STUART.

Dag ma (*mevrouw*)!

MEVROUW GOEDHART, *als voren.*

Nu, als de eerste omhelzingen achter den rug zijn, kom dan gauw naar huis, want vóór de rijstafel moet je je nog lekker maken, en het huis bekijken en. . . (*zich zelve in de rede vallende*) maar nu geloof ik waarlijk zelf dat ik een beetje aan 't babbelen ben. Dag kinderen!

ZEPHYRA, FREULE STUART.

Dag ma (*mevrouw*)!

DERDE TOONEEL.

FREULE STUART, ZEPHYRA.

Wel Zephyra, dat hoop ik ook, dat wij goede vrien-

dinnen zullen worden. Maar zeg mij toch, maakt Willem het werkelijk goed?

ZEPHYRA *verlegen*,

O ja!

FREULE STUART.

Kan hij goed tegen het klimaat?

ZEPHYRA, *als voren*

O ja!

FREULE STUART.

Is hij nooit ziek geweest?

ZEPHYRA, *als voren*

O neen!

FREULE STUART.

Ging hij veel uit?

ZEPHYRA.

Och, zóó.

FREULE STUART.

Lijkt hij nog op dit portret? (*Zij toont haar een medaljon. Zephyra bekijkt het, zonder antwoord te geven.*)

FREULE STUART.

Nu, lijkt het nog? Is hij dikker of magerder geworden?

ZEPHYRA.

Neen.

FREULE STUART, *glimlachende*.

Niet magerder? Dikker dan?

ZEPHYRA.

O neen!

FREULE STUART, *hartelijk lachende*.

Dus precies dezelfde gebleven. (*Ter zijde*). Heel veel conversatie heeft mijn nieuw vriendinnetje niet. Ik moet het eens met wat anders probeeren. (*Luid, naar een*

boekenhangertje gaande). O, daar herken ik Willem aan! Zijn lieveling Dickens in prachtbandjes voorop! (*Zich naar Zephyra keerende*). Vindt je Dickens ook niet een heerlijken schrijver, Zephyra?

ZEPHYRA, *haar ter sluiks, aanziende, maar terstond de oogen weder neerslaande*.

Dickens?

FREULE STUART.

Wel zeker, Dickens. (*Zij neemt een deeltje van de boekenhanger.*) Nelly. O Zephyra, dat moet je toch lezen als je 't niet kent. Wat is, daarbij vergeleken, al die roman-lektuur van den nieuweren tijd! Over dit boekje hebben Willem en ik menigen avond wang tegen wang gezeten, samen lezende en . . . nu en dan ook samen schreiende.

ZEPHYRA.

Och!

FREULE STUART.

En dan die Pickwick! Dien heb je toch zeker gelezen?

ZEPHYRA, *aarzelend*.

Ja, ik geloof het wel.

FREULE STUART, *lachende bij de herinnering aan het boek*.

Herinner je je niet dat vinden van dien steen met de inscriptie van Bill Stumpf?

ZEPHYRA.

Neen.

FREULE STUART, *als voren*.

Of die reizen in de diligence, en die dwaze verliefdheden, en die jacht-ongelukken van Winkle?

ZEPHYRA.

Ne. . . . en.

FREULE STUART.

Och kom, je zegt maar wat! Herinner je je dan ook niet dat dwaze bezoek van Taupman en Jingle op dat bal?

ZEPHYRA, *plotseling op Freule Stuart toeschietende, en haar bij den arm grijpende; met luide, vroolijke stem.*

Een bal? Zegt u een bal?

FREULE STUART, *verwonderd.*

Een bal, ja een bal. Vindt je dat vreemd?

ZEPHYRA, *opgewonden.*

Een bal! O juffrouw Stuart, wat is dat toch heerlijk, een bal! O, wat heb ik het dikwijls zonde gevonden, dat mijnheer Holtzius niet danste, zoo'n flinke, stevige man! Als je dat eens vergelijkt bij de meeste andere mannen hier! U moet eens opletten op de Vauxhall's, hoe klein van stuk de meeste mannen hier zijn! Bijna geen van alle zijn zij groot en sterk genoeg om je goed vast te houden. Daar is bijv. Mijnheer Trippelman — Jantje Snor noemen wij 'm, omdat-ie drie van die dwaze, stekelige haartjes onder zijn neus heeft — die houdt je zóó ver van zich af (*zij strekt hare handen voor zich uit*) compleet alsof hij vies van je was. En Mijnheer Logger, die doet zelf niets, maar laat zich maar door zijne dame in de rondte draaien; als-ie er bij bromde zou het compleet een bromto! zijn. En Mijnheer Help, die is nog het ergst van allen, want die staat zóó los op zijn beenen, dat hij op iedere partij minstens ééne dame laat vallen. Maar de meeste heeren dansen in 't

geheel niet. Of zij er te zwak, of te lui, of te dom voor zijn — ik weet het niet, maar zoodra de muziek begint ziet men ze bij heele zwermen gonzend en lachend de zaal binnenkomen, alsof ze wonder wat gingen uitvoeren, maar bij de pilaren aan den ingang blijven zij hokken alsof ze opeens een bamboe hadden ingeslikt, en daar staan ze ons dan aan te kijken alsof wij beeren waren, die zij voor *hun* plezier lieten dansen.

FREULE STUART.

Wel, ik denk dat het hun te warm is om meê te doen.

ZEPHYRA

Och, gekheid. Van al die groote glazen grok en bier, die zij drinken, worden zij nog veel warmer. Daar heb je nu mijnheer Maas, den intiemen vriend van uw aanstaanden man. Waarom danst *die* niet? Maar soedah! Hij moet niet denken dat ik naar hem verlang! O heere neen! ik heb hem in 't geheel niet noodig! Ik heb dansers genoeg. Verbeeld u, met mijnheer Hippel heb ik nu drie jaar lang altijd vast den eersten wals gedaan! O, die walst zoo heerlijk! Hè dan toch, ik houd zoo dol van dansen!

FREULE STUART, *haar gekscherend in de wang knijpend.*

Wel Zephyra, ik geloof waarlijk dat je mama gelijk heeft, dat je pas los komt als je over dansen spreekt. Wel 't is een gezonde beweging. Maar zou Willem nu nog niet gauw komen? (*Zij kijkt onrustig naar buiten*).

ZEPHYRA. *zonder op hare vraag te letten.*

Vertel u mij eens, jufvrouw Stuart, dansen de jongelui in Holland tegenwoordig veel?

FREULE STUART, *afgetrokken.*

Dat weet ik werkelijk niet. Ik ging daar nagenoeg in 't geheel niet uit. Mama was langen tijd ziek, en vooral de laatste jaren kwamen wij volstrekt niet in de wereld.

ZEPHYRA.

En dus kondt u nooit dansen? Kassian! Ik had u juist willen vragen of de wals in Holland tegenwoordig à deux temps of à trois temps wordt gedanst. Maar misschien weet u het toch wel? Toe, juffrouw Stuart, zeg toch, hoe wordt de wals tegenwoordig in Holland gedanst?

FREULE STUART, *glimlachend.*

Het spijt mij waarlijk dat ik u niet kan inlichten. Ik woonde op een dorp, en behalve met mijne mama hield ik daar nagenoeg geen conversatie dan met Willem — als hij t'huis was — en mijne trouwe muzikale vrienden, vooral Schumann of Rubinstein.

ZEPHYRA.

Waren dat vrienden die veel bij u aan huis kwamen? Nu die konden toch zeker wel walsen! Hoe deed b. v. Rubinstein den wals, à deux of à trois temps?

FREULE STUART, *hartelijk lachende.*

Maar mijn lieve Zephyra, weet je dan niet... maar dat komt er nu niet op aan. Toe, doe mij het plezier, en vertel mij toch eens wat over Willem!

ZEPHYRA.

Ja, wat zal ik u van hem vertellen! *Dansen* doet-ie niet!

FREULE STUART, *haar in de rede vallende.*

Zie eens, wat komt daar een zonderlinge stoet langs den weg! Dat is toch geen begrafenis?

ZEPHYRA.

Wel neen, want er is geen lijkkoets bij. Maar hemel, zij komen hier het erf op! Er zal toch geen ongeluk gebeurd zijn?

FREULE STUART, *haar aan den arm grijpende.*

Een ongeluk met... je bedoelt toch niet met...

ZEPHYRA.

Daar komt Mijnheer Maas aanloopen. Hij heeft ons gezien. Hemel wat ziet-ie er ontdaan uit!

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, MAAS, DAARNA HOLTZIUS,
DR. RADERNAAR, KOELIES.

MAAS, *snel binnenkomende.*

Hemel, juffrouw Goedhart, u hier! (*Op Anna wijzende.*) En dat is...?

FREULE STUART.

Ik ben de aanstaande van Willem... van Holtzius Om Gods wil, wat beteekent die stoet daarbuiten?

MAAS.

Freule Stuart, wat ik u bidden mag, volg mij in dit zijvertrek. (*Hij wil haar naar Holtzius' studeerkamer brengen.*)

FREULE STUART, *bevend en zenuwachtig, zonder hem te volgen.*

O, er is Willem iets overkomen! Mijnheer, ik smeek u, zeg mij toch wat is er gebeurd?

MAAS.

Holtzius heeft een klein accident gehad. Maar het zal

alles wel goed afloopen. Nogmaals ik bid u, dames, volgt mij in deze kamer. (*Naar buiten ziende*). Ach . . . het is te laat.

(*Holtzius worat binnengebracht op een baar, door koelie's gedragen. Het lichaam is bedekt met een donker laken. Dr. Radernaar houdt een der handen in de zijne*).

DR. RADERNAAR, tot de koelie's.

Ati ati toch! 1) (*Tot den figurant.*) Mijnheer, laat de vensters van de slaapkamer wat dicht maken, dat het zonlicht er niet te fel in schijnt.

FREULE STUART.

(*Zij valt, voordat Maas het verhinderen kan, bij de baar op hare knieën en tilt het laken op, waardoor het hoofd van Holtzius zichtbaar wordt, met een breed, door bloed beplekten band voor de oogen. Zijne kleederen zijn aan den hals opengesneden. Het lichaam ligt onbewegelijk achterover. Freule Stuart, steeds geknield, heft de samengevouwen handen ten hemel, onder den hartverscheurenden kreet:*)

Willem! Willem! O mijn God, zij hebben hem vermoord!

DR. RADERNAAR.

Maas, help toch die dame! Er is voor den patiënt geen oogenblik te verliezen!

(*Maas, door Zephyra geholpen, neemt Anna in zijne armen, en brengt haar naar een stoel, waar zij uitbarst in wanhopig snikken*).

DR. RADERNAAR, tot de koelie's.

Ajo, toeroet di sini. 2) (*hij gaat hun voor naar de slaapkamer*).

1) Voorzichtig toch.

2) Volgt mij hierheen.

VIJFDE TOONEEL.

FREULE STUART, ZEPHYRA, MAAS.

MAAS.

Juffrouw Goedhart, geef die eau de cologne daar even aan. (*Zephyra neemt een fleschje eau de cologne van tafel en geeft het aan Maas. Deze bevochtigt een zakdoek, en wil er de slapen van Freule Stuart mee betten, die echter, met de handen voor het gezicht, wanhopig blijft snikken.*)

MAAS.

Tracht hare handen weg te nemen, juffrouw Goedhart. Indien zij voortgaat met zich zoo wanhopig te maken zal zij het op de zenuwen krijgen.

ZEPHYRA, met zachten dwang de handen losmakende.

Anna, lieve Anna!

FREULE STUART, wanhopig voor den stoel op de knieën zinkende, en het hoofd in de zitting verbergende.

O God, mijn Willem, zij hebben hem vermoord

MAAS, aangedaan.

Freule, Freule, ik bid u! . . .

ZEPHYRA.

O, het arme meisje!

(*Zij knielt naast haar neer, en slaat den arm om haar hals, onder liefkoozende woorden*).

MAAS.

Goddank! Dat zal haar het best troost geven!

ZEPHYRA.

Lieve Anna, het zal je kwaad doen indien je je zoo aan je wanhoop overgeeft.

FREULE STUART, *langzaam opstaande, smeekend en met betraande oogen tot Maas.*

O mijnheer, zie toch hoe ongelukkig ik ben! Zeg mij wat er is gebeurd!

MAAS.

Zult u trachten bedaard te blijven?

FREULE STUART.

O ja, ik *zal* bedaard zijn! Het eerste oogenblik was mij slechts te sterk. (*Zij wist zich de oogen.*) Zie, ik ben in staat alles te hooren.

MAAS.

Gisteren avond heeft Holtzius, geheel buiten zijne schuld, twist gekregen met een officier, en die zaak is zóó hoog gelooopen, dat er moest geduelleerd worden. Dat duel heeft heden morgen plaats gehad, en het ongeluk heeft gewild dat Holtzius gewond werd.

FREULE STUART, *zich met inspanning bedwingende.*

Is de wond gevaarlijk?

MAAS.

Er is veel hoop op behoud, maar de patiënt is bewusteloos. De kogel heeft hem aan de oogen getroffen. Laat ons het beste hopen, lieve Freule. De dokter heeft op het terrein het eerste verband gelegd. Hij is nu bezig, den patiënt te onderzoeken, en zal ons zoo dadelijk wel iets naders kunnen zeggen. Tot zoo lang....

FREULE STUART, *de hand aan het hart brengende, en weder op den stoel zinkende.*

Tot zóólang.... heb ik een gevoel.... alsof ik sterven ga!

(*Korte pauze, gedurende welke Zephyra de lijderes tracht te troosten.*)

FREULE STUART, *weer plotseling oprijzende.*

Maar nog iets, mijnheer! Hoe is het mogelijk dat Willem zich aan zulk een gevaar heeft blootgesteld den dag van mijne komst! O, er moet iets *vreeselijks* tusschen hem en dien officier zijn voorgevallen!

MAAS.

Ik mag u daarover geene mededeelingen doen, Freule. De zaak moet....

FREULE STUART.

Maar begreep Willem dan niet, dat het mij den dood zou doen indien hij eens.... (*het gelaat in de handen verbergend*). O, mijn God, mijn God, het is te vreeselijk om aan te denken!

MAAS, *zacht tot Zephyra.*

Juffrouw Goedhart, Freule Stuart heeft vrouwelijken steun noodig. Ga uwe mama waarschuwen. Zij is Holtzius' beste vriendin hier in de stad.

ZEPHYRA.

Ja, mijnheer Maas, ik zal haar terstond gaan roepen. (*Zephyra af.*)

ZESDE TOONEEL

FREULE STUART, MAAS, DR. RADERNAAR.

DR. RADERNAAR, *uit de slaapkamer tredende.*

Mijnheer Maas, laat terstond een groote hoeveelheid ijs halen.

FREULE STUART, *den dokter tegemoet loopende, en hem bij den arm grijpende.*

Dokter zeg mij, is er gevaar?

Dr. RADERNAAR, *arzelend.*

Mejuffrouw. . . . . ?

FREULE STUART.

Ik ben zijn meisje, de verloofde van Holtzius, Ik wil weten of er gevaar is. (*Weenend.*) Ach dokter, laat mij toch niet langer in deze vreeselijke onzekerheid!

Dr. RADERNAAR.

Ja, ziet u, Freule, de wetenschap is niet onfeilbaar, het kan vriezen en. . . ik wil zeggen: ik heb veel hoop. . . allhans zijn leven te redden.

FREULE STUART.

Althans zijn leven te redden! Dreigt er dan nog ander gevaar?

Dr. RADERNAAR.

Ja, ziet u, de kogel heeft beide oogen geraakt, en ik vrees. . . .

FREULE STUART, *zich met energie verheffende, op bedaarden en beslisten toon.*

Mag ik bij hem gaan, Dokter?

Dr. RADERNAAR, *na een oogenblik met bedenkelijk gelaat te hebben nagedacht.*

Hm! Hm! De patiënt is nog steeds buiten kennis, ziet u, het kan. . . maar toch, neen, ik heb daartegen geen bezwaar, althans wanneer het u zelf niet te vee zal aangrijpen.

FREULE STUART.

Reken op mij, dokter! Van dit oogenblik af zal niemand hem verzorgen dan ik, die reeds voor het oog van God zijne vrouw ben!

(*Zij gaat, door den dokter gevolgd, de deur der slaapkamer binnen.*)

MAAS ALLEEN.

Voor het oog van God zijne vrouw! Zonderling, ik, die geene enkele vrouw vertrouwd, ik *kan* bijna niet gelooven, dat dit meisje zou zijn wat die luitenant van haar vertelt! Kan het zijn, dat ook *ik* tegen de betoovering van het uiterlijk schoon niet bestand ben? (*Driftig.*) Maar ik *wil* er mij niet aan onderwerpen! Ik *wil* in het belang van mijn armen Holtzius te rade gaan met het koel verstand. Ik zal de nadere inlichtingen omtrent de verklaring van dien officier afwachten. (*Zich naar de deur keerende, waardoor Freule Stuart verdwenen is.*) Maar zoo het blijken mocht, schoone Freule Stuart, dat uw liefelijk uiterlijk slechts een masker is voor lagen hartstocht, dan verzeker *ik*, Maas, u, dat uw huwelijk voor God nimmer een huwelijk voor de menschen zal worden!

ZEVENDE TOONEEL.

MAAS, SCHERMER, VAN LEUKEN.

VAN LEUKEN, *haastig opkomende.*

Maas, hoe is het met den gewonde?

MAAS.

Droevig mijne heeren, zeer droevig! Hij zal moeite hebben het leven er af te brengen, en bijna zeker zal hij het gezicht verliezen.

SCHERMER.

Goede God, heeft het schot hem in de oogen getroffen?

MAAS.

Helaas ja!

VAN LEUKEN.

't Is eene ellendige geschiedenis! En toch kan ik Jolie, na den slag dien hij heeft ontvangen, geen ongelijk geven, dat hij geene andere satisfactie heeft willen aannemen dan een ernstig duel.

MAAS.

Laat ons geen tijd meer zoek maken met vruchteloze beschouwingen. De vraag is nu maar, in het belang van Holtzius, waaraan wij ons hebben te houden omtrent hetgeen mijnheer Jolie van Freule Stuart heeft verteld. Zijt gij er in geslaagd, hem, volgens onze afspraak, nog met haar te konfronteeren vóór hij naar Banjer vertrok?

SCHERMER.

Helaas neen. Wij kwamen je daar juist verslag van brengen. Na het duel hebben wij ons gerept wat wij konden naar den Oedjong. 1) Jolie heeft zich niet eens verkleed. En toch waren toen wij aan den boom kwamen, de Bataviasche passagiers van de *Loudon*, en dus ook freule Stuart, reeds lang naar de stad vertrokken, en was de boot, die Jolie naar Banjer moest brengen, op het punt het anker te lichten.

MAAS.

Kon hij geen boot overblijven?

SCHERMER.

Onmogelijk. Hij was toch reeds een boot te laat.

1) De plaats buiten Soerabaja, waar de booten aankomen en afvaren: de „Boom.”

Het kon hem een zware straf gekost hebben, en het ongeluk hier zou er niet door ongedaan zijn gemaakt.

MAAS.

Maar gij hebt toch nadere gegevens van hem gekregen omtrent de gronden voor zijn verhaal over Freule Stuart? Wij *moeten* weten, waaraan ons dienaangaande te houden. Indien Freule Stuart werkelijk is wat Jolie van haar beweert, ben ik, als vriend van Holtzius, verplicht, te doen wat ik kan om alle verdere betrekking tusschen hen beiden af te breken.

VAN LEUKEN.

Dat hebben wij ook begrepen, en Jolie zelf voelde al het gewicht voor Holtzius van zijn getuigenis. (*Hij haalt een papier uit zijn borstzak.*) Daarom heeft hij op Modderlust 1) nog in haast de volgende verklaring geschreven. (*Hij leest hardop*): „De ondergeteekende verklaart, op zijn eerewoord, dat hij in het Java-Hotel te Batavia een liaison heeft gehad met eene jonge dame, ongeveer van het volgend uiterlijk (*volgt eene beschrijving, die vrij wel moet overeenkomen met het uiterlijk van de aktrice, die voor Freule Stuart speelt*). Dat zij hem heeft medegedeeld, te heeten Freule Anna Stuart, en met de *Prins Alexander* uit Holland te zijn gekomen, zonder evenwel over het doel van hare komst in Indië aan ondergeteekende opheldering te hebben gegeven. Dat aan de juistheid van haar naam en titel niet te twijfelen valt, wijl ondergeteekende in de kamer van het hotel, die door haar werd bewoond, heeft ge-

2) Een sociëteit aan den Oedjong.

zien hare visitekaartjes, waarop voluit „Anna Stuart,” met een kroontje er boven, zakdoeken gemerkt A. S., kabaaien en ondergoed op dezelfde wijze geteekend, terwijl zij in het hôtel onder denzelfden naam en titel was ingeschreven. Dat derhalve ondergeteekende de officieren van Leuken en Schermer machtigt, in het belang van den met bedoelde dame verloofden Heer Mr. Holtzius te Soerabaia, maar ook tot geen ander doel, gebruik te maken van de volgende verklaring, op zijn woord van eer afgelegd, en die hij bereid is, waar en wanneer ook te bevestigen: dat genoemde Freule Anna Stuart niet mag worden gerekend onder de deugdzame vrouwen.

J. M. JOLIE.

Luitenant der Infanterie,

VAN LEUKEN, tot Maas, hem het papier overgevend.
Wat zeg je van dat stuk?

MAAS.

Ik ben er, ronduit gesproken, kapot van!

SCHERMER.

Komt de beschrijving van de persoon overeen met die van Freule Stuart?

MAAS.

Zoover ik er na de korte kennismaking over kan oordeelen, ja. Maar houd mij nog ééne vraag ten goede.

VAN LEUKEN.

Spreek vrij uit.

MAAS.

Is Jolie een man van eer?

VAN LEUKEN.

Wat dat betreft, sta ik voor hem in.

SCHERMER.

Hij is een scharrelaar, een opsnijer als je wilt, maar den grond een eerlijke kerel, en ook ik stel mij, in deze ernstige omstandigheden, borg voor de letterlijke waarheid zijner verklaringen.

MAAS.

Dan, helaas, valt er niet meer te twifelen. (*In drift uit barstende.*) Maar ik vraag, mijne heeren, of het geen verdoemd schandaal is, dat brave kerels, zooals Holtzius, hun leven moeten vernietigd zien door ellendige creaturen, die zich weten voor te doen als engelen, maar ten slotte geen van alle beter zijn dan gemeene. . . .

ACHTSTE TOONEEL.

DE VORIGEN, MEVROUW GOEDHART.

MEVROUW GOEDHART, *zij komt snel van den achtergrond op, voordat Maas zijn zin voleindigd heeft.*

Maas, Maas, wat is er met Holtzius gebeurd! Ik ben Fiertje tegengekomen! Zij zegt dat Holtzius op sterven ligt, vermoord door een vreemden officier! Mijn hemel, wat is er voorgevallen! Is het waar? Is de arme jongen dood?

MAAS.

Neen, mevrouw, zoo erg is het gelukkig nog niet. Maar wat ik u bidden mag, wees een weinig bedaard, want hij ligt hier naast zwaar gewond, en er moet hier zooveel mogelijk stilte zijn.

MEVROUW GOEDHART.

Ach, je hebt gelijk, Maas, maar ik ben ook zóó van

streek. (*Bitter weenende en haar zakdoek voor de oogen brengende.*) Die arme, arme kinderen!

SCHERMER.

Ook wij zijn er diep mee begaan, Mevrouw.

MEVROUW GOEDHART, *driftig hare oogen afwisschende*

Diep mee begaan? Maar ik vraag u mijnheer, hoe kunt u toestaan dat een vreemde officier, een uwer kameraden zonder twijfel, hier in 't voorbijgaan, als 't ware voor tijdverdrijf, het geluk van twee brave jonge menschen komt verwoesten?

VAN LEUKEN.

Holtzius heeft hem de zwaarste belediging aangedaan, die een officier kan overkomen, en die hij zich, wat er ook gebeure, niet mag laten welgevallen, wil hij niet door zijne kameraden worden geminacht, ja zelfs van hun omgang uitgesloten.

SCHERMER.

Holtzius zelf heeft trouwens, als een man van eer, geen oogenblik er aan gedacht voldoening voor den door hem gegeven slag te weigeren.

MEVROUW GOEDHART, *tot Maas.*

Dan had *jij* 't moeten verhinderen, Maas! Ik had het nooit van je gedacht, maar je hebt in deze *niet* je plicht als vriend gedaan! (*Zij verbergt nogmaals, weenende haar gelaat achter haar zakdoek.*)

MAAS.

Mevrouw, Holtzius kon niet alleen het gevecht niet weigeren, maar hij zelf wilde zijn meisje niet wederzien, wóór hij de haar aangedane belediging had gewroken.

MEVROUW GOEDHART.

De haar aangedane belediging! Maar goeie hemel,

welke verschikkelijke belediging heeft die officier, die hier plotseling uit de lucht is komen vallen, dat lieve meisje dan toch durven aandoen?

VAN LEUKEN.

De heer Maas zal u, wegens uwe nauwe betrekking tot Holtzius, daaromtrent opheldering geven, Mevrouw. Dienzaken roepen ons. Veroorloof ons, afscheid te nemen. (*Van Leuken en Schermer af.*)

NEGENDE TOONEEL.

MAAS — MEVROUW GOEDHART.

MEVROUW GOEDHART, *verwijtend.*

Dát was dus de beteekenis, Maas, van dat onbegrijpelijke briefje, dat Holtzius mij heden morgen toezond, om me mede te deelen dat hij plotseling uit de stad moest? O, waarom heb je althans niet gezorgd dat deze schrikkelijke gebeurtenis zijn arm meisje niet zoo onverwacht op het lijf kon vallen! Waarom mij niet gewaarschuwd, om er haar op voor te bereiden?

MAAS.

Helaas, Mevrouw, het had even goed kunnen zijn dat de uitslag in ons voordeel was geweest, en dan hadt noch u, noch iemand anders, van de geheele zaak iets vernomen. Holtzius had dan zijn meisje van den Boom gehaald alsof er niets gebeurd ware, en u doen gelooven dat hij van nacht nog per rijtuig van zijn tocht was teruggekeerd. Maar op mijne beurt vraag ik u, waarom niet voldaan aan ons verzoek, Freule Stuart ten uwent

te brengen, en daar Holtzius komst af te wachten? Wij hadden daarop gerekend om haar, bij ongelukkigen afloop, voor te bereiden.

MEVROUW GOEDHART.

Had ik maar kunnen vermoeden dat er zulk een vreeselijk geheim achter verborgen was! Het arme kind wilde met alle geweld eerst de woning van haren Willem zien, en ik had geen reden haar dat te weigeren.

MAAS.

De zaak is dan zoo ongelukkig geloopt als mogelijk was. Maar nu, mevrouw, moet ik een ernstig woord met u spreken over de vraag, daareven door u gesteld: welke schrikkelijke beleediging die officier Holtzius heeft kunnen aandoen, om hem, den dag vóór de komst van zijn meisje, zijn leven te doen wagen in een duel?

MEVROUW GOEDHART.

Ja, en ik herhaal, het is mij volslagen onbegrijpelijk.

MAAS.

Luister dan. Ik neem u in ons vertrouwen, wijl ik u ken als de hartelijke vriendin van Holtzius, en ik den raad eener vrouw in deze hoogst delicate quaestie noodig heb. Lees eerst dit stuk. (*Hij geeft haar de verklaring van Jolie. Terwijl mevrouw Goedhart stil voor zichzelf leest, loopt Maas, in gedachten verdiept, het tooneel op en neer.*)

MEVROUW GOEDHART, *werpt, na gelezen te hebben, het papiertje driftig op tafel.*

Maar dat is immers schande! Wie durft zoo iets laags beweren van dat lieve meisje!

MAAS.

Houd u bedaard, wat ik u bidden mag, mevrouw! Bedenk..

MEVROUW GOEDHART.

Maar moet ik dan voor mijne oogen verdragen dat . .

MAAS, *ernstig voor haar blijvende staan.*

Hoor mij eerst, mevrouw, en oordeel dan. De officier, die dat stuk geschreven heeft, is een loszinnig maar eerlijk man. Het gewicht zijner verklaring is hem duidelijk uitgelegd. Hij weet dat, zoo hij, ik wil niet eens zeggen onwaarheid, maar slechts de minste verdraaiing der waarheid had geschreven, zijne kameraden, die hem in deze zaak hebben bijgestaan, hem aan het geheele officieren-korps zouden doen kennen als een onwaardige. Hij weet ook dat zulk eene onwaarheid spoedig aan het licht zou komen. Nu vraag ik u in gemoede: is het mogelijk dat deze man in zijne schriftelijke verklaring zou hebben gelogen, of zelfs maar overdreven?

MEVROUW GOEDHART.

Ik moet erkennen dat . . .

MAAS.

Juist, u moet *erkennen!* Erkennen, dat dit papier niets anders kan behelzen dan waarheid. Door de aanweziging omtrent het uiterlijk, de teekens van het linnengoed, het feit der aankomst per *Prins Alexander*, is, helaas, ook omtrent de *persoon* geene dwaling denkbaar. Holtzius, met zijn braaf karakter, werpt natuurlijk alle denkbeeld aan schuld van zijn meisje ver van zich. Maar u weet, hoe blind dikwijls de liefde is. Bovendien, hij droeg toen nog geen kennis van Jolie's plechtige verklaring. Tegenover zulk een beslist schriftelijk getuigenis echter, onder zulke omstandigheden door een man van eer afgelegd, is geen twijfel meer mogelijk. Dat aangenomen, vraag ik u ernstig: mogen wij Holtzius laten overge-

leverd aan eene vrouw, die zich op zoo schandelijke wijze zijner onwaardig heeft getoond; eene vrouw, die blijkbaar onder vertoon van deugd een lage ziel verbergt? Wie weet wat zij in Holland in de laatste jaren is geweest, hoevelen het recht hebben, hetzelfde te beweren als deze officier! Holtzius verliet haar, toen zij nog bijna een kind was. Hij kent haar, om zoo te zeggen, alleen uit hare brieven. En die brieven hebben hem blijkbaar tot het slachtoffer gemaakt van een dier in Indië helaas niet zeldzame gevallen, dat de vrouw, wier overkomst uit het vaderland door een liefhebbend man sedert jaren met innig verlangen was tegemoet gezien, haren eersten voetstap in deze kolonie maakte tot de diepste smart voor haren aanstaanden echtgenoot!

MEVROUW GOEDHART, *op bedroefden toon.*

Ach Maas, bedenk toch, hoe zou het mogelijk zijn dat. . . .

MAAS.

Nog één woord, mevrouw. Geloof, dat het mij eene onaangename taak is, aldus tot u te spreken. Ik ben geen valschaard; ik haat kwaadspreken, van wien het ook zij. Maar vóór alles is Holtzius mijn vriend. De gedachte, dat hij daar nederligt op het ziekbed — wellicht zijn sterfbed! — door de schuld van een onwaardig schepsel, aan wie zijn laatste ademtocht nog zal zijn gewijd, zou mij, die niet licht mijne kalmte verliest, tot ondoordachte handelingen kunnen brengen. Daarom onderwerp ik de zaak aan uw bedaarder oordeel. Onder uw dak heeft Freule Stuart gastvrijheid gevonden. Ik vraag u, mevrouw, hoe zullen wij te haren opzichte handelen?

MEVROUW GOEDHART, *ernstig en hartelijk.*

Ik zal haar die gastvrijheid *blijven* bewijzen, Maas! Ik spreek nu niet slechts als de vriendin van uw vriend, maar ook als de moederlijke vriendin van een lief, ongelukkig kind, dat zwaar belasterd wordt. Ja, Maas, ik weet dat je 't goed meent, maar ik zeg je: je lastert haar! Ik, als vrouw, en gevoelende als vrouw, ik verzeker je: dat meisje *is* niet gemeen, dat meisje is braaf en rein, zooals de edelste man zich zijne vrouw slechts zou kunnen verlangen. En daarom, zie hier kort en bondig mijn antwoord; *ik* neem dit kind, dat door den dood harer moeder noch slechts kort geleden tot eene wees werd gemaakt, in mijne bescherming! *Ik* zal voor haar eene tweede moeder zijn!

MAAS.

Maar, Mevrouw. . . .

MEVROUW GOEDHART, *luisterend naar den kant der ziekenkamer.*

Stil. . . . ik hoor haar komen. (*Maas medetrekking naar de studeerkamer.*) Je moogt haar op dit oogenblik niet zien! Je zoudt haar iets kunnen zeggen, waarvan je eeuwig spijt zoudt hebben! Kom, kom mede! (*Beide af ter rechterzijde.*)

TIENDE TOONEEL.

FREULE STUART, DR. RADERNAAR.

(*Beide komen uit de slaapkamer en loopen, al pratende, naar den uitgang op den achtergrond.*)

DR. RADERNAAR, *het gesprek voortzettende.*

Zooals ik u zeg freule, de wetenschap is niet onfeil-

baar, het kan vriezen en het kan dooien. Maar toch, ik durf u alle hoop geven dat de patiënt, bij trouwe verpleging, het gevaar te boven zal komen.

FREULE STUART.

Voor het oogenblik dus niet anders dan ijs en linnen kompressen op het hoofd, dokter?

Dr. RADERNAAR.

Juist, beste freule. Maar laat ook de poeders halen, die ik heb voorgeschreven tegen dat de patiënt wakker wordt, en wat grooter stukken linnen dan wij in de kast hebben gevonden. Neem zelf, als gij u wat zenuwachtig voelt, een weinig broom-kali. Hier vlak bij is de apotheek van Ellinger, waar gij alles kunt krijgen. Spaar verder zooveel mogelijk uwe krachten. Mevrouw Goedhart zal u wel spoedig komen helpen; ga dan wat uitrusten. Over een paar uren kom ik terug, en ik beloof u, wat de wetenschap *kan* doen, dat *zal* ze doen. Tot straks (*Groetend af*).

ELFDE TOONEEL.

FREULE STUART ALLEEN.

Uitrusten! Ach dokter, denkt waarlijk dat ik één oogenblik zal kunnen rusten, zoolang Willem niet buiten alle gevaar is!

(*Zij blijft een oogenblik op het midden van den voorgrond staan, over de toeschouwers heen strak voor zich uitstarende, als het ware hardop denkende*). Wat heb ik gedaan, om zulk een schrikkelijke smart te verdienen!

Hoe is, sedert onze scheiding, mijne minste gedachte, mijn hart, mijn gansche wezen mét hem geweest! Er *bestaat* voor mij geen leven zonder hem. De eerste kus, dien hij mij gaf als kind, ligt mij nog op de lippen! En met welk eene onuitsprekelijke zaligheid verlangde ik naar zijne eerste omhelzing in dit verre land, waar ik hem gezond en gelukkig dacht te vinden! De gedachte alleen aan zijn handdruk, wanneer hij tot mij zou zeggen: „Anna, nu zal ik je eindelijk tot mijne dierbare vrouw kunnen maken”, deed mij sidderen van aandoening. En thans. . . .! O God, ik *kan* het niet dragen. (*Zij verbergt bitter weenend, het gelaat in de handen; korte pauze*).

Maar ik *wil* niet meer zwak, ik wil onafgebroken bezig zijn. O, ik dank God, dat ik althans nog tijdig ben gekomen, om hem in dezen toestand niet over te laten aan de zorg van vreemde handen!

Nu eerst een briefje geschreven aan dien apotheker. Waar kan ik papier vinden? Ik ben hier nog zoo vreemd! (*Zij ziet het papier, dat mevr. Goedhart heeft nêr-geworpen, op tafel liggen*). Daar ligt een stuk papier, dat is voldoende. (*Zij neemt het op en beziet het aan de andere zijde*). Neen, het is beschreven, dat kan mij niet dienen. Maar wat is dát? *Mijn* naam? Hoe komt *mijn* naam op dit papier? Laat zien, van wien is de onderteekening? „J. M. Jolie, Luitenant der Infanterie.” (*Zij denkt een oogenblik na*). Dat is vreemd! Dien man ken ik niet! Ik moet het lezen. (*Zij leest. Op het oogenblik dat zij het stuk ongeveer ten einde heeft, komt mevrouw Goedhart verschrikt binnen-vliegen*).

TWAALFDE TOONEEL.

FREULE STUART, MEVROUW GOEDHART.

MEVROUW GOEDHART.

Het papier! Waar is het papier! (*Freule Stuart ziende, die met het papier in de eene hand, en de andere tegen het voorhoofd gedrukt, als wezenloos daár staat*). O ongelukkig kind, zij heeft het gelezen! (*Zij drukt het meisje in de armen en kust haar innig*). Mijn lief, lief kind, geloof er niets van! Het is een schandelijke leugen! Kom met mij meê naar huis!

FREULE STUART, *zich zacht uit hare omhelzing losmakende, met plechtigen ernst*.

Mevrouw, zeg mij wie de man is, die dit stuk geschreven heeft.

MEVROUW GOEDHART.

Ach kindlief, ik weet het niet, ik weet er zelf niets van! Maas heeft het mij daareven laten lezen, en ik heb bij vergissing....

FREULE STUART, *verwonderd*.

Heeft de heer Maas, de vriend van Willem, u dit stuk gegeven?

MEVROUW GOEDHART.

Ach ja, maar geloof mij....

FREULE STUART.

Is de heer Maas nog niet vertrokken? Is hij in de kamer hiernaast? (*Zij doet een stap naar de deur*).

MEVROUW GOEDHART.

Neen.... ik wil zeggen ja.... ach, kindlief, geloof toch....

FREULE STUART, *naar de deur van de studeerkamer gaande en haar openende, op gebiedenden toon*.
Mijnheer Maas, ik verlang u te spreken. (*Maas treedt binnen*).

DERTIENDE TOONEEL.

FREULE STUART, MEVROUW GOEDHART, MAAS.

FREULE STUART, *hem het stuk toonende*.

Mijnheer Maas, ik heb dit stuk gelezen. (*Maas buigt zwiwend; korte pauze, gedurende welke Freule Stuart den blik strak op Maas houdt gericht, en deze vóór zich op den grond staart*).

FREULE STUART.

Is ook u de inhoud er van bekend! (*Maas maakt zwiwend eene toestemmende beweging; korte pauze*).

FREULE STUART.

En is ook de man, die het stuk *schreef*, u bekend, mijnheer?

MAAS, *haar in de oogen ziende*.

Is hij *U* niet bekend, Freule Stuart?

FREULE STUART.

Ik begrijp niet wat u bedoelt, mijnheer, doch ik zal dan anders vragen. Is het met uw medeweten dat dit is geschreven? *Gelooft* gij wat er in staat? (*Met den voet op den grond stampend*). Antwoord, mijnheer! Ik eisch een antwoord! (*Maas zwiwend*).

FREULE STUART.

Gij zwiwend, mijnheer Maas? Gij, die u den vriend durft noemen van een man als Holtzius, gij zwiwend wanneer

de vrouw, wie hij zijne eer, zijn geluk, de toekomst van zijn leven heeft toevertrouwd, tot u zegt: Mijnheer Maas, ik heb gezien dat van mij is geschreven „Freule Anna Stuart mag niet gerekend worden onder de deugdzame vrouwen”! (*Maas blijft zwijgen.*)

FREULE STUART, *zich allengs tot heftigen toorn opwindende.*

Gij volhardt bij uw beledigend zwijgen! Erger nog, gij zelf hebt de schandelijke aantijging medegedeeld aan deze lieve vrouw, die mij als eene moeder heeft tot zich genomen! O, ik vrees niet dat gij haar aan mij zult doen twifelen! Ze gevoelt, dat zij haar huis en haar hart niet voor eene onwaardige heeft geopend. (*Mevrouw, Goedhart drukt haar zwijgend de hand; Freule Stuart treedt eene schrede op Maas toe.*) Maar gij, mijnheer hoe kunt gij het, ik zeg niet voor uwe vriendschap — want ik erken die vriendschap niet meer — maar voor uwe eer als man verantwoord, het ongeluk, dat mij (*hare stem stukt een oogenblik*) bij mijne eerste schrede in dit land schier verpletterd heeft, nog te komen verzwaren door de diepste belediging, die eene vrouw kan worden aangedaan? Gij durft u den vriend noemen van Holtzius, en zonder van schaamte te bloozen geeft gij zijne bruid aan de verachting prijs als eene gevallen vrouw! Welnu, mijnheer, ik verbied u, verstaat gij, ik verbied u deze eerlooze handelwijze. Ik stel mij *boven* u, *boven u*, mij reeds uit Willem's brieven bekend als een dier mannen, die, als door de Voorzienigheid met blindheid geslagen, vrouwendeugd durven loochenen! Ja Mijnheer Maas, ik, de diep door u vernederde vrouw, ik gevoel mij *boven* u, en als zoodanig zal ik u mijn

wil doen kennen. Van dezen oogenblik *ontzeg* ik u het recht, mijnen Willem uw vriend te noemen. Zijn eer is mij even heilig als hem de mijne. En ik zal haar weten te beschermen, terwijl hij zelf hulpeloos daar nederligt. In de eerste plaats zal ik haar niet laten besmetten door de aanraking met eene lage ziel als de uwe. Ja, ik herhaal: LAGE ziel! Want met *dit* stuk in de hand, en tegenover uw beledigend zwijgen, roep ik u toe: Mijnheer Maas, gij zijt een LAAGHARTIGE!

(*Het scherm valt, terwijl Freule Stuart de hand naar den met gebogen hoofd voor haar staanden Maas toornig houdt uitgestrekt.*)

Einde van het tweede bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

Speelt drie weken na de voorgaande. Tooneel hetzelfde als in de voorgaande, n.l. de apartementen van Holtzius.

EERSTE TOONEEL.

HOLTZIUS, FREULE STUART.

Holtzius, met een bandeau voor de oogen, ligt in een ziekenstoel. Freule Stuart zit naast hem, met een brief in de hand, dien zij bezig is hem voor te lezen.

FREULE STUART, *lezende.*

„In mijne gedachten ben ik geheel bij je, lieve Willem, tegen den tijd dat je dit schrijven ontvangt.” (*Zij houdt met lezen op en ziet naar Holtzius, die eenige beweging heeft gemaakt*). Wou je wat hebben, Willem?

HOLTZIUS.

Ja, lieve An, mijne lippen zijn zoo droog. Geef me even het ijswater als je wilt.

(Freule Stuart geeft hem van een nabijstaanden knaap een glas. Holtzius drinkt. Wanneer zij het glas weer van hem aanneemt, houdt zij zijne hand een oogenblik

vast, en brengt die aan hare lippen. Dit voelende trekt Holtzius haar naar zich toe, en kust haar op het voorhoofd.)

FREULE STUART.

Dwaze jongen, je hadt mij bijna het glas laten vallen. Zal ik weer voortgaan?

HOLTZIUS,

Als je niet te moe bent.

FREULE STUART.

Wel neen, zeker niet. Ik kan alleen maar niet vlot uit het schrift wijs worden, want je ondeugende moeder heeft weer gekruist. (*Lezende*). . . tegen den tijd dat je dit schrijven ontvangt. Want het zal dan juist even vóór of even na je trouwen zijn. O beste jongen, hoe deel ik in je geluk, hoe is het mij als leefde ik zelf weer in dien tijd van hoop en zalig verlangen! Wat ik vooral zoo heerlijk vind, is, dat het voorrecht van zulk eene onschatbare vrouw te krijgen (*sprekende en gekscherende: „dat ben ik, hoor je wel, Willem?”*) aan jou zoo ten volle besteed is. Uit ieder van je brieven werd het mij duidelijker, hoe diep door je wordt gevoeld, dat aan het bestaan van den ongetrouwd man het weerstandsvormen ontbreekt, dat de innige gemeenschap met eene lieve vrouw hem eerst maakt tot hetgeen hij in den strijd des levens moet zijn: een volledig uitgerust en stoutmoedig kampioen. Anna zal dat ontbrekende ten volle voor je aanvullen, en jij op jou beurt zult met al de kracht van je gezond lichaam voor haar en je kinderen werken, en hen gelukkig maken. Zorg, Willem, dat je vrouw den dag van haar huwelijk altijd blijft beschouwen als den gelukkigsten haars levens.”

(Holtzius verrijst plotseling uit zijne zittende houding, en staat naast den stoel van zijn meisje, die verrast tot hem opziet.)

HOLTZIUS, *ernstig en met nadruk.*

Anna!

FREULE STUART.

Willemlief, wat is er? Je ziet zoo ernstig? Voel je je niet wel? *(Zij staat insgelijks op en legt haar arm op zijn schouder.)*

HOLTZIUS, *met haar naar het midden van het tooneel gaande.*

Anna, er moet mij iets van het hart, dat ik je sinds lang heb willen zeggen, zonder dat ik den moed er toe kon vinden. De brief van mijne moeder maakt mijn geweten wakker. Ik *mag* die hoop op een geluk, dat onmogelijk is geworden, noch bij jou noch bij mij langer laten bestaan. Anna, wij moeten ons vertrouwd maken met het denkbeeld van te scheiden!

FREULE STUART, *het hoofd tegen zijne borst leggende.*

O Willem!

HOLTZIUS.

Ja Anna, wij mogen geen man en vrouw worden. Ik had dat woord reeds moeten spreken van het oogenblik, dat de dokter ons mededeelde, dat ik levenslang blind zou blijven.

FREULE STUART, *als boven.*

Ach Willem, spreek toch zoo niet!

HOLTZIUS.

Maar ik heb de zwakheid gehad, de vervulling van mijn plicht te verschuiven. Ik heb dagelijks gesmeekt

om één vonk licht in deze oogen, gelijk de ongelukkige, die in de woestijn sterft van dorst, zal bidden om één teug water. Slechts duisternis, steeds dieper duisternis is het antwoord geweest. Door je liefderijke zorg gedurende mijne ziekte heeft onze omgang een karakter van vertrouwelijkheid aangenomen, die mag bestaan tusschen aanstaande echtgenooten, maar die ik niet mag laten voortduren, nu een huwelijk tusschen ons onmogelijk is geworden.

FREULE STUART, *als voren.*

Ach, Willem!

HOLTZIUS.

Ik herhaal, Anna, onmogelijk geworden. Bedenk hoe het ongeluk, dat mij heeft getroffen, de schoone opvatting vernietigt, die wij beide ons van het huwelijk hadden gevormd. Geen werken en denken meer van den man voor zijn gezin, geene bescherming tegen gevaar of belediging, geen deel kan hij op zich nemen van den steun, dien de echtgenooten elkaâr wederzijds verschuldigd zijn. In plaats van den onderhouder van het gezin, wordt hij een hulpeloos schepsel, van ieder afhankelijk, ongeschikt tot het vervullen van eenige maatschappelijke betrekking. Wat anderen prijzen als de grootste zegening des huwelijks — de geboorte van kinderen — wordt voor den blinden vader eene pijnlijke beproeving, daar hij zijne lievelingen nimmer zal kunnen aanschouwen, hunne ontwikkeling gadeslaan noch leiden. Mijne gemoedsstemming zou onder dit alles bitter worden. Waar de idealen, die wij ons van het huwelijk hadden gevormd, aldus in rook vervlogen, zou ook de grond wegvallen, waarop wij ze hebben gebouwd: onze liefde.

(Korte pauze. Fr. Stuart houdt steeds, zonder te antwoorden, haar hoofd tegen zijn schouder gedrukt.)

Ziedaar, Anna-lief, wat ik je moest zeggen. Door je, in mijn tegenwoordigen hulpeloozen toestand, tetrouwen, zou ik je ten slotte ongelukkig maken. Ik kan, ik mag de verantwoording daarvoor niet op mij nemen. Maak je toch niet zoo bedroefd, kindlief. Wie weet, hoeveel wij nog voor elkaar kunnen zijn zonder den meer innigen band des huwelijks. Stort je gemoed eens uit voor ons beider vriendin, mevrouw Goedhart. Zij is hiernaast in de studeerkamer. *(Hij leidt haar langzaam naar de rechterzijde, zelf op de tafel steunende.)* Spreek bedaard en ernstig met haar. Zij is eene verstandige vrouw, en zij zal je overtuigen, dat hetgeen ik je gezegd heb, noodzakelijk is. *(Hij kust haar nogmaals op het voorhoofd. Freule Stuart heft hare betraande oogen tot hem op, en verlaat daarna het tooneel ter rechterzijde.)*

TWEEDE TOONEEL.

HOLTZIUS ALLEEN.

(Hij steunt zich, terwijl Anna vertrekt, en verder onder het spreken, op de tafel in het midden van het tooneel.)

De zware strijd is gestreden! Ik heb het woord gesproken, dat met één slag alles vernietigt, wat ik van het leven had gehoopt! Uit de worsteling tusschen plicht en zelfzucht heb ik, volgens mijne vaste overtuiging, den weg gevonden, mij door waarachtige liefde voor Anna gewezen. Maar o God, hoe zwaar is dien weg te bewandelen! *(Korte pauze.)*

Waar is nu de kracht dier liefde, die wij beide, in onze ideale opvatting, onoverwinnelijk waanden? Waar was zij, toen ik tot Anna sprak: wij moeten scheiden! Stond zij haar ter zijde, om haar het antwoord toe te fluisteren: „Willem, hulpeloos of sterk, gij zijt de mijne voor eeuwig!”

O Anna, ik had mij tegen dat antwoord gewapend! Maar toch, hoe heerlijk zou het mij van uwe lippen in de ooren hebben geklonken! Nimmer zou ik het offer hebben aanvaard! Maar dat gij het niet hebt aangeboden, dat breekt mij het hart! *(Korte pauze.)*

Doch met wat recht beklaag ik mij! Heb ik niet zelf vurig gebeden, dat de strijd haar licht mocht worden gemaakt? En nu die wensch boven verwachting is vervuld, zou ik klagen, uit onedele zelfzucht? Moet dan steeds het egoïsme in onze ziel den boventoon voeren boven de schoonste aandoeningen van het hart! Weg met die onedele gedachten! Ik zal den strijd uitstrijden als een man — als een man, waardig door eene vrouw als Anna bemind te zijn geweest.

(Onder het spreken is hij, om de tafel heen, allengs ter linkerzijde gekomen, en treedt van daar, eenigszins op den tast, de deur der slaapkamer binnen.)

DERDE TOONEEL.

MEVROUW GOEDHART, FREULE STUART.

(Zij komen te zamen uit de studeerkamer, mevrouw Goedhart den arm om het middel van Freule Stuart geslagen.)

FREULE STUART.

Ach, lieve Mevrouw, ik ben zoo bedroefd!

MEVROUW GOEDHART.

Kindlief, ik heb hartelijk met je te doen, en ik begrijp volkomen, dat je eerste aandrift is, in het besluit van Holtzius niet te berusten. Maar toch moet ik je, als moederlijke vriendin, ernstig in overweging geven, of een huwelijk met een volkomen hulpeloos man wel tot je beider geluk kan strekken. Je weet, ik houd hartelijk veel van Holtzius, en heb innig medelijden met zijn ongeluk. Maar toch vraag ik: mag je hem het offer brengen van je geheele leven, jij die jong en schoon zijt, die fortuin hebt, die. . . .

FREULE STUART, *haar de hand op den mond leggende.*

O lieve mevrouw, spreek niet verder zoo! U zoudt mij doen twijfelen aan uw goed hart. *Ik* zou Willem een offer brengen door hem te trouwen! Ik zeg u mevrouw, ik zou liever sterven dan van hem afstand doen! Zijne blindheid heeft den band tusschen ons onverbrekkelijk gemaakt. Ik wil hem nu niet slechts beminnen, maar ook trachten hem te vergoeden wat God hem heeft ontnomen.

MEVROUW GOEDHART, *haar omhelzende.*

Het doet mij goed je zoo te hooren spreken. In den grond van mijn hart ben ik het met je eens. Maar wanneer je Holtzius in geen geval zijn woord wilt teruggeven, waarom heb je hem dan niet terstond gezegd: Willem, ik neem het offer niet aan, ik wil je vrouw worden wat er ook gebeure?

FREULE STUART.

Ziedaar juist mijn grootste verdriet. Ik *kan* dat niet

doen, lieve mevrouw, zoolang de schrikkelijke beschuldiging, die in zijn bijzijn tegen mij is ingebracht, niet is weerlegd.

MEVROUW GOEDHART.

Maar je onderstelt toch niet, dat Holtzius aan dien schandelijken laster één oogenblik geloof heeft gehecht?

FREULE STUART.

Neen, mevrouw, daarvoor heeft hij een te edel hart. Zelf heeft hij er nooit een woord over gesproken. De tranen kwamen mij soms in de oogen wanneer ik zag, hoe angstvallig hij in onze gesprekken de waarheid omtrent zijn duel ontweek, alleen om mijne kieschheid niet te kwetsen.

MEVROUW GOEDHART.

Welnu dan?

FREULE STUART.

Welnu, al heeft hij er mij nooit over gesproken, moet hij toch wel begrijpen dat er *mij* iets van ter oore is gekomen. Welken indruk zou het dan op hem maken, wanneer ik, met die wetenschap, hardnekkig aandrang op ons huwelijk?

MEVROUW GOEDHART.

Je hebt gelijk, Anna-lief. Je vrouwelijke kieschheid verzet zich daartegen. Maar het misverstand met dien ingebeelden officier kan toch niet eeuwig duren!

FREULE STUART.

Neen, maar middelerwijl moet ik Willem in de meening laten, dat ik zoo harteloos zou zijn om zijn offer aan te nemen! (*Hartstochtelijk*). O, het denkbeeld dat hij mij dit op het oogenblik misschien in zijn hart verwijt, zou mij radeloos kunnen maken!

MEVROUW GOEDHART.

Bedaar, bedaar, kindlief, om radeloos te worden is het altijd nog vroeg genoeg. Dat die Maas ook maar steeds niet terugkomt! Heb je niets meer van hem gehoord?

FREULE STUART.

Niets sedert hij mij het korte briefje schreef: „Na de harde woorden, die gij mij hebt toegesproken, Freule, ga ik waarheid zoeken, om u of voor Holtzius ten toon te stellen voor hetgeen gij werkelijk zijt, of zelf nederig uwe vergiffenis te vragen.”

MEVROUW GOEDHART.

Wel foei, wat schandelijk wantrouwen! Ik had het nooit van Maas gedacht.

FREULE STUART.

O neen, mevrouw, zeg dat niet. Sedert dien eersten vreeselijken dag heb ik veel nagedacht, en ik begrijp thans dat Maas, om te handelen zooals hij deed, Holtzius oprecht lief moest hebben en zijne eer ter harte nemen. Hij kon zijne ergernis over hetgeen hij, op getuigenis van dien officier, als waar meende te moeten aannemen, niet, zooals anderen in zijne plaats zouden hebben gedaan, onder een beleefd lachje verbergen. Door hem, in mijne drift, zoo grievend toe te spreken, heb ik hem onrecht gedaan. En zoodra ik hem wederzie, zal ik niet nalaten dat te erkennen. Maar wanneer zal hij komen!

MEVROUW GOEDHART.

Wel hij *kan*, dunkt mij, niet lang meer uitblijven. Het is nu nagenoeg drie weken geleden dat hij vertrok.

FREULE STUART.

Het zal toch immers wel zeker zijn, dat hij terstond hier komt wanneer hij terug is?

MEVROUW GOEDHART.

Natuurlijk, want in ieder geval zal hij vreeselijk verlangend zijn, te hooren hoe het met Holtzius gaat.

FREULE STUART.

Toch zou ik hem voor alle zekerheid wel een briefje willen schrijven, en het aan zijne woning laten bezorgen.

MEVROUW GOEDHART.

Wel, doe het dan maar terstond. Ik heb *ook* een briefje te zenden, waar haast bij is. Laten wij ze even schrijven in Holtzius studeerkamer, dan kunnen wij, voordat wij naar huis gaan, ze zelf aan de adressen aanrijden. (*Beide af ter rechterzijde*).

VIJFDE TOONEEL.

ZEPHYRA, *alleen*.

Zij komt binnen, trippelende op de maat van een wals, dien zij zachtjes neuriet. Zij walst een paar malen het tooneel rond en blijft vervolgens op den voorgrond staan.

O die wals! Neen maar, zóó heerlijk heb ik er nog nooit een gehoord! (*Zij neuriet weder het air*). En wat speelt Calati 'm heerlijk! Die Calati! Wat 'n lieve man! Hoe vervelend dat die juf altijd zit toe te kijken als ik les bij hem neem! Denk je dat zij ooit in slaap zal vallen, dat oude spook! Als ik even omkijk, zie ik altijd d'r groote oogen wijd open op

onze handen staren. Ik moet Calati toch eens zien te spreken als juf er niet bij is. Maar hoe? Ik kan hem toch moeielijk eene visite gaan maken! Ha, daar bedenk ik iets! Hij heeft een makken tijger bij zich aan huis! Ik zal hem op de volgende les zeggen dat ik dol ben op tijgers, dat tijgers mijne lievelingsbeestjes zijn! dan dient-ie toch wel te vragen of ik den zijnen eens wil komen zien; en juf is voor tijgers zoo bang als de dood, dus die zal wel oppassen dat zij niet meêgaat. (*Zij neuriet weer de wals*). Daar is die wals weer! Ik kan 'm maar niet uit mijn hoofd zetten! Ik zou er m'n heele leven op door willen walsen! (*Zij doet eenige passen*). Ik moet 'm met alle geweld op *Concordia* met Jantje Snor dansen. Of neen, die houdt je niet stevig genoeg vast, en hij *wiegt* niet genoeg (*zij wiegt heen en weer*) en *wiegen*, dat is toch maar het ware bij 't walsen! Ik zal Schermer zeggen, dat hij 'm met mij doet, die wiegt heerlijk! O, wat zal dat prettig zijn! (*Zij danst met vernieuwden ijver, al neurierende, het tooneel rond*).

ZESDE TOONEEL.

ZEPHYRA, JOLIE.

JOLIE, *komt ongemerkt van den achtergrond op*.

Wel sapristi, dat is dezelfde jonge dame die mij verleden hier in de armen is gevallen! 't Lijkt wel of zij deze appartementen heeft gehoord om zich in het dansen te oefenen. (*Hij neuriet zachtjes het wals-*

air met haar mede). Heel aardig! Heel aardig! Ik zou bijna lust hebben meê te dansen!

(*Hij begint ook te trippelen, volgt meer en meer hare bewegingen, en danst eindelijk achter haar aan, terwijl zij beide neurien. Zephyra, zich plotseling omdraaiende, staat met hem neus aan neus.*)

ZEPHYRA, *met een gemaakt gillette*.

O hemel!

JOLIE.

't Is niets, juffrouw, *ik* ben het maar. Jolie, 1ste Luitenant der infanterie bij het N. O. I. Leger, iemand, die geen kind, laat staan een dansend meisje, kwaad zal doen.

ZEPHYRA.

O mijnheer, wat heeft u me doen schrikken!

JOLIE.

Waarlijk, lieve juffrouw, stel u gerust. Ik ben geheel onschadelijk, zoo zacht als een lam. En de schoone sekse! (*Dwepend ten hemel ziende*). Ik aanbid ze!

ZEPHYRA.

Maar wat moet u wel van mij denken, mijnheer, dat ik daar zoo in mijn eentje stond te walsen!

JOLIE.

O juffrouw, dat vind ik zeer natuurlijk! Dat doe ik zelf iederen morgen en avond bij wijze van kamer-gymnastie. Soms sta ik 's nachts op, om even een rondje te doen, en dan slaap ik weer des te lekkerder in.

ZEPHYRA, *hem belangstellend en teeder aanziende*.

Waarlijk, is u zóó'n liefhebber van walsen.

JOLIE.

Een liefhebber! Zeg liever een afgodendienaar! U

zult het niet willen gelooven, juffrouw, maar soms zou ik kunnen wenschen dat mijn lichaam uit louter beenen en voeten bestond, om met allen tegelijk te kunnen walsen.

ZEPHYRA.

O mijnheer, zoo iets zou al te heerlijk, dat zou een hemel op aarde zijn!

JOLIE, *haar de hand kussende.*

Juist juffrouw, met u en mij als engeltjes. Wat een heerlijk leventje moet dat in zoo'n hemel zijn!

ZEPHYRA, *gemaakt verlegen.*

Foei, mijnheer! Wat zou juf wel zeggen als zij u hoorde! (*Plotseling weer met levendigheid.*) U moet weten, mijnheer, dat ik juist van daag een nieuwen wals van mijn muziekmeester geleerd heb. O maar, zoo'n heerlijke, meeslepende wals als dát nu toch is! Hij doet iemand de voeten onder het lichaam trippelen.

(*Zij neuriet weder de wijs, en maakt daarop, als voren, den wiegenden wals-pas. Jolie volgt haar voorbeeld. Als zij elkaar naderen, grijpt hij haar om het midden en zij walsen samen het tooneel rond, steeds beide neurierende. De stoelen en andere meubels worden daarbij door elkander gesmeten.*)

ZEPHYRA, *op een sofa neervallende.*

O mijnheer Delie!

JOLIE.

Pardon, mejuffrouw: Jolie! Jan Willem Jolie!

ZEPHYRA.

Nu Jolie, of Delie, dat is hetzelfde, maar u walst goddelijk!

JOLIE.

Dat compliment van zulke beenen... ik wil zeggen

uit zulk een mond, maakt mij tot den gelukkigsten der stervelingen.

ZEPHYRA, *hem smachtend aonziende.*

Komt u hier in garnizoen, mijnheer?

JOLIE.

Om u te dienen, juffrouw. Het gouvernement is zoo beleefd geweest, mij naar Banjer te zenden, en, na drie weken, met 50 pct. verlies op m'n meubeltjes, weer over te plaatsen naar Soerabaia.

ZEPHYRA, *opgewonden.*

U komt dus voor goed hier! Dat is heerlijk! Dan engageer ik u voor vast voor den tweeden wals op alle vauxhall's en bals van *Concordia*.

JOLIE.

U overstelpt mij met weldaden! (*terzijde.*) Het lijkt hier wel St. Jan; straks vraagt zij mij nog ten huwelijk! (*Luid.*) Maar om u de waarheid te zeggen, juffrouw, ben ik hier met een ander doel gekomen, dan om dansen voor *Concordia* te engageeren. Ik ben van de boot gekomen met een zekeren heer Maas, die zoo vriendelijk was, mij van Banjer af te halen. (*Naar buiten kijkende.*) Hij zal wel terstond hier zijn; hij is even bij een vriend aangelopen, om iets te doen waarmee ik niet te maken heb. Ha, daar komt hij!

(*Terwijl Maas van den achtergrond opkomt, en daar blijft staan, treden Mevrouw Goedhart en Freule Stuart ter rechterzijde uit de studeerkamer. De stoelen op het tooneel staan scheef en schots door elkander.*)

ZEVENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, MEVROUW GOEDHART, FREULE

STUART, MAAS.

MEVROUW GOEDHART.

Wel Fiertje, ben jij daar? Wat heb ik hier toch voor een heidensch leven gehoord, kind? (*Rondkijkende*). En wat ziet 't er hier uit! 't Lijkt wel of je van Holtzius kamers een uitdragerswinkel hebt gemaakt!

ZEPHYRA.

Kom, ma, wij hebben maar een toertje gewalst! En nu ga ik naar de modiste om een baljapon aan te passen. (*af.*)

JOLIE, *met een sierlijke buiging.*

Pardon mevrouw, indien hier wellicht mindere stoelvastheid mag heerschen, dan is die jonge dame daaraan volkomen onschuldig. De eenige verantwoordelijke personen zijn mijne beenen.

MEVROUW GOEDHART.

Uwe beenen, mijnheer?

JOLIE.

Ja mevrouw, *deze* beenen (*Hij geeft er een slag op met de vlakke hand*), die van nature een onwederstaanbaren muzikalen aanleg hebben gekregen. Vooral walsmuziek, mevrouw. . . .

MAAS, *die tot nu toe aan den ingang zwijgend Freule Stuart en Jolie in het oog heeft gehouden, snel naar voren tredende.*

Excuseer mij dat ik u in de rede val, mijnheer, maar wij zijn hier voor ernstiger zaken gekomen, dan om het

gevoel uwer beenen te bewonderen. (*Tot Mevrouw Goedhart en Freule Stuart, groetend*) Mevrouw! Freule!

FREULE STUART. *Op blijden toon.*

Mijnheer Maas! U terug!

MAAS.

Ja Freule, niettegenstaande uw verbod, neem ik die vrijheid. (*Hij treedt op zijde, waardoor hij Jolie vlak voor haar brengt, met verheffing van stem*). En ik heb de eer, u voor te stellen den 1en Luitenant Jolie!

FREULE STUART, *met een afkeerende beweging achteruit deinzende.*

Jolie! (*Zij wankelt, en wordt door Mevrouw Goedhart in hare armen opgevangen.*)

MAAS, *sarkastisch.*

Om u te dienen, Freule, luitenant Jolie. U schijnt mijnheer te kennen? Zijne tegenwoordigheid schijnt u te hinderen?

MEVROUW GOEDHART, *angstig.*

Kind, kind, is het dan waar, dat je mijnheer Jolie reeds meer ontmoet hebt!

FREULE STUART, *zich herstellende, met fierheid tot Maas.*

Kennen, neen, mijnheer! Maar hinderen doet de tegenwoordigheid van dezen persoon mij in de hoogste mate.

JOLIE, *verward.*

Maar. . . . ik ken deze dame niet! Dit *is* niet freule Stuart!

FREULE STUART.

Ja, mijnheer, ik ben *wel* freule Stuart. En wanneer uwe tegenwoordigheid mij een oogenblik mijne zelfbe-

heersching deed verliezen, dan was dat door de aan-
doening, van aangezicht tot aangezicht te staan met den
man, die van mij heeft durven schrijven, wat ik nimmer
had vermoed dat eenig schepsel van mij zou durven
denken! (*Na een oogenblik stilte, verwijtend tot Maas*).
Ik had gehoopt, dat u mij deze ontmoeting zoudt heb-
ben bespaard, mijnheer Maas!

MAAS.

Gij zijt elkander dan werkelijk geheel onbekend?

JOLIE.

Ik heb deze dame nooit of nimmer ontmoet.

MAAS, *op freule Stuart toetredende*.

Dan, Freule, heb ik mij aan een grievend onrecht
schuldig gemaakt. Ik erken het berouwvol, hoewel de
uitkomst mij verheugt. Laat ik echter mijn gedrag recht-
vaardigen. Uwe laatste woorden, die mij nóg in de ooren
klinken, waren: „Mijnheer Maas, gij zijt een laaghartige!”
Zulk eene belediging is zwaar te verduren, freule, door
welken mond ook gesproken. Toen ik dus van den
dokter vernomen had, dat Holtzius' leven buiten gevaar
was, besloot ik, onzen strijd met één slag te beslissen.
Daarvoor was noodig de tegenwoordigheid van den
eenigen onwraakbaren getuige, den heer Jolie. Er ver-
trok een Engelsche boot naar Bandjermassin. Ik zeide
aan Holtzius, gedeeltelijk naar waarheid trouwens,
dat ik voor zaken op reis moest, vertrok naar
Banjer, en slaagde er in, den heer Jolie meê terug te
brengen.

JOLIE.

Te eer daar ik, na twee weken te Banjer in garnizoen
te zijn geweest, volgens loffelijke gewoonte van den

legerkommandant weer verrast werd door mijne over-
plaatsing naar Soerabaia.

MAAS.

Ik heb nu het overtuigend bewijs, dat u en de heer
Jolie elkaar geheel vreemd zijt, en er dus omtrent het
gebeurde te Batavia eene persoonsvergissing moet bestaan.
Nogmaals, ik gevoel den diepsten spijt over het onrecht,
dat wij u hebben aangedaan. Zoo deze bekentenis in
staat is, de herinnering aan het gebeurde bij u uit te
wisschen, freule, schenk mij dan vergiffenis. (*Hij blijft
met gebogen hoofd voor haar staan*).

FREULE STUART.

Mijnheer Maas, terwijl gij handeltet heb ik nagedacht.
Ook ik verzoek u te vergeten, wat ik u onder den eer-
sten pijnlijken indruk heb toegevoegd! Zie hier, mijnheer,
het beste antwoord, dat ik u geven kan. (*Zij reikt hem
flinkweg de hand*).

MAAS, *de hand aan zijne lippen brengende*.

Freule, gij zijt goed en edelmoedig. Ik hoop u te be-
wijzen, dat hoogachting en vriendschap kunnen goed-
maken wat door ergdenkendheid is misdreven.

MEVROUW GOEDHART.

En ik, Maas, zoo boos als ik den laatsten keer op je
was, zou je nu wel kunnen omhelzen, als ik niet bang
was dat je daarop van zoo'n oude vrouw weinig ge-
steld zoudt zijn.

MAAS, *haar lachend de hand drukkende*.

Even goed gemeend, Mevrouw Goedhart. Maar nu,
vóór alles, hoe gaat het met Holtzius?

MEVROUW GOEDHART.

Helaas!

MAAS, *met drift.*

Helaas? Er is toch geen gevaar? Hij is niet weer ingestort?

MEVROUW GOEDHART.

Neen Maas. Maar wat wij vreesden is gebeurd. Holtzius is blind! (*Freule Stuart wendt zich ter zijde met de hand voor de oogen.*)

MAAS.

Mijn God, die arme, beste kerel!

JOLIE, *Freule Stuart met bedeesde houding half ter zijde, half achterwaarts naderende.*

O, Freule, welk een ongeluk heb ik over u gebracht. Kunt gij ook mij vergeven?

FREULE STUART, *half van hem afgewend, en, hare tranen niet kunnende bedwingen.*

Ach, mijnheer, gij hebt ons zoo diep rampzalig gemaakt!

JOLIE, *met vuur.*

Ik besef het met innig berouw, Freule! Maar geloof toch, dat ik geene slechte bedoeling heb gehad, dat ik zelf misleid ben, dat ik de gevolgen mijner onvoorzichtige woorden in de verte niet voorzien kon!

FREULE STUART, *zich herstellend, zacht en vriendelijk.*

Ik geloof u, mijnheer — en (*zij wendt zich naar hem toe*) ik vergeef u.

JOLIE, *aangedaan.*

Ik dank u, freule, uit den grond van mijn hart. (*Hij reikt haar aarzelend de hand.*) Mag ook ik u de hand drukken?

FREULE STUART, *na korten tweestrijd.*

Uwe hand, . . . de hand die Willem heeft ongelukkig

gemaakt, — Vergeef mij, mijnheer, maar ik *kan* het niet! (*Zij wendt zich om, en verlaat haastig het tooneel ter rechterzijde.*)

ACHTSTE TOONEEL.

DE VORIGEN, BEHALVE FREULE STUART.

MEVR. GOEDHART.

Mijne heeren, wat u thans het eerst te doen staat, is, Holtzius te vertellen wat hier is gebeurd, zoodat alle indruk van het leugenachtig verhaal ten nadeele mijner lieve vriendin bij hem wordt weggenomen.

MAAS.

U hebt gelijk, Mevrouw. *Ik* zal mij daarmee belasten; ik verlang ook vreeselijk, Holtzius te zien. Is hij in zijne kamer?

MEVROUW GOEDHART.

Ja hij is, geloof ik, wat gaan liggen. Hij was daareven diep neerslachtig.

MAAS.

Ik ga hem dadelijk opzoeken. (*Af ter linkerzijde.*)

NEGENDE TOONEEL.

MEVROUW GOEDHART, JOLIE.

MEVROUW GOEDHART.

Nu, mijnheer, heb ik een appeltje met u te schillen.

Hoe bent u toch in 's hemels naam gekomen aan die schandelijke verzinsels omtrent een meisje, een engel, durf ik zeggen, als freule Stuart?

JOLIE.

Ja, Mevrouw, dat begrijp ik eigenlijk zelf ook niet, maar *dit* staat vast, dat die freule Stuart niet veel bijzonders is.

MEVROUW GOEDHART, *driftig op hem toetredende.*

Hoe, mijnheer, u durft nogmaals herhalen, dat...

JOLIE, *verschrikt achteruit stuwende.*

Houd u bedaard, Mevrouw, tegen dames ben ik niet opgewassen. Ik bedoel niet de echte, maar de valsche Freule Stuart. Want dit kan ik u verzekeren, dat ik met een vrouwelijk wezen, dat op dien naam antwoordde, van een goede 20 jaar, met mooie oogen, zachte wangen, poezele...

MEVROUW GOEDHART, *waarschuwend.*

Mijnheer, wees zoo goed te bedenken, dat u niet met uwe kameraden in de kazerne, maar tot eene dame spreekt.

JOLIE.

U hebt gelijk, mevrouw, het was mij ontschoten. Ik zei dan dat ik met een bekoorlijk jong meisje, dat zich Freule Stuart noemde, en dien naam ook had staan op haar koffer, hare zakdoeken, hare chemisetjes, hare...

MEVROUW GOEDHART, *waarschuwend.*

Maar, mijnheer!

JOLIE.

Daar was ik waarlijk al weer op weg naar de kazerne! Ik heb den laatsten tijd veel in Zola gelezen, en ben daardoor misschien wat realistisch in mijne beschrijvingen geworden. In één woord, mevrouw, met eene nagemaakte

Freule Stuart heb ik te Batavia gegeten, gewandeld, gereden, gesoupeerd, ge...

MEVROUW GOEDHART.

Maar, meneer, bedenk dan toch...

JOLIE.

Maar sakkerloot, mevrouw, hoe zal ik u dan de waarheid vertellen als u ze niet wilt hooren!

MEVROUW GOEDHART.

U hebt gelijk, ik zal u niet meer in de rede vallen. — Ga voort.

JOLIE.

Ik ben klaar.

MEVROUW GOEDHART, *spijtig.*

Klaar, en ik dacht dat uw verhaal pas begon! Ik geloof haast dat u een loopje met mij wilt nemen, mijnheer.

JOLIE, *gemoedelijk, en met beteekenisvollen blik op hare korpulentie.*

O Mevrouw, hoe zou ik zóó iets kunnen doen!

MEVROUW GOEDHART.

Wel heb ik ooit van mijn leven! ik zal...

TIENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, HOLTZIUS, MAAS.

MAAS, *Holtzius, steeds met het bandeau voor de oogen, binnenleidende tot voor Jolie.*

Holtzius, hier is mijnheer Jolie.

JOLIE, *plotseling ernstig.*

Mijnheer Holtzius!

HOLTZIUS.

Mijnheer Jolie, mijn vriend Maas heeft mij alles verteld. Ik weet dat deze geheele ongelukkige geschiedenis het gevolg is van een misverstand. Ik had uwe bevestiging niet noodig, om aan de deugd van freule Stuart te gelooven. Toch ben ik u dankbaar voor de goede bedoeling, waarmee gij hier zijt gekomen.

JOLIE, *op bedroefden toon.*

O Mijnheer Holtzius, kon ik maar meer doen! Ik zou mijn leven willen geven om het gebeurde ongedaan te maken.

HOLTZIUS.

Ik dank u, mijnheer, voor die goede woorden; maar ook die waren niet noodig, om alle verbittering jegens u uit mijn hart te bannen. Het zou misplaatste luchthartigheid zijn, te ontkennen dat de ramp, die mij heeft getroffen, mijn leven heeft vernietigd. Maar ik stel u daarvoor niet verantwoordelijk. Wij alle zijn kinderen van de omstandigheden. Wat *is*, moet zijn.

JOLIE.

Maar kan ik dan niets doen om goed te maken, wat ik bedorven heb?

HOLTZIUS.

Ik zou u wel één dringend verzoek willen doen.

JOLIE.

Wat het ook zij, gij kunt over mij beschikken.

HOLTZIUS.

Luister dan. Naar ik uit het verhaal van Maas begrijp, wordt door éene slechte vrouw op het oogenblik misbruik gemaakt van den naam van mijn... van Freule Stuart. Daaraan moet een einde gemaakt worden. Deze

naam mag niet langer door het slijk worden gesleurd. Mijn verzoek is dus: spoor die vrouw op, lever haar over aan de politie, en doe haar de middelen ontnemen, waardoor haar schandelijk bedrog haar mogelijk is geworden.

JOLIE.

Uw verlangen kan niet grooter zijn dan het mijne. Ik ga terstond naar de politie en telegrapher naar het hotel te Batavia, waar ik met dat schepsel geloogd heb.

MAAS.

Ik ga met u mede, mijnheer Jolie. Ik ken het personeel van de politie hier beter dan u. Holtzius ik kom gauw terug en dan blijf ik je gezelschap houden zoolang je wilt. Mevrouw Goedhart, tot genoegen. (*Beide af.*)

ELFDE TOONEEL.

HOLTZIUS, MEVROUW GOEDHART, FREULE STUART.

FREULE STUART, *zij komt uit de studeerkamer en vliegt Holtzius om den hals.*

Willem, lieve Willem, wat ben ik gelukkig dat ik vrij tot je kan spreken nu die schandelijke verdenking tot leugen is gemaakt! Geene macht, neen geen geweld ter wereld, zal me nu meer van je kunnen scheiden. Ik ben je vrouw en *jij* bent mijn man voor eeuwig!

HOLTZIUS, *de handen voor het gelaat slaande.*

En aan dit hart heb ik kunnen twijfelen! God het is zwaar, zooveel geluk te moeten verliezen!

FREULE STUART.

Wat zeg je toch, Willem-lief, van verliezen? Kom, wees nu niet langer zoo zwaarmoedig. Van je ziekte ben je genezen, wij beminnen elkaar meer dan ooit, kortom Willem, (*zij buigt zich tot zijn oor over*), zeg mij, wanneer zal ik je vrouwtje worden?

HOLTZIUS.

O Anna, je maakt me den strijd zwaar!

FREULE STUART.

Den strijd! Maar bedenk toch wie en wat wij voor elkander zijn! Hoe kan je plicht één oogenblik in strijd komen met eene liefde als de onze?

HOLTZIUS.

Juist krachtens de innige liefde, die ik je toedraag, mag ik je niet ongelukkig maken.

FREULE STUART, *met vuur*.

Maar begrijp je dan niet, dat het grootste ongeluk wat mij zou kunnen treffen, is, van *jou* afstand te te moeten doen?

HOLTZIUS.

Voor het oogenblik, ja, Anna. Maar *die* droefheid zal voorbijgaan, terwijl het ongeluk, waarin *ik* je zou meeslepen, de overlast van een hulpeloos man, komen zou op een tijd, waarin je aan krachtigen steun het meest behoefte zult hebben.

FREULE STUART, *hem de hand op den arm leggende*.

Luister, Willem, ik spreek in diepen ernst. Wanneer je de mij gedane belofte verbreekt; wanneer je mij noodzaakt dit land, waarheen ik kwam met onuitsprekelijk verlangen naar jou in het hart, zonder jou te verlaten, dan zal je de schoone verwachtingen, die ik

van dit leven heb gekoesterd, voor immer hebben vernietigd. Een gelukkig bestaan kan ik mij slechts denken in vereeniging met jou, al had het lot je ook tot den mismaaftsten man op aarde gemaakt. Ziedaar mijne plechtige verklaring. En nu vraag ik je ernstig, durf je het mij gegeven woord terugnemen?

(*Eenige oogenblikken stilte, gedurende welke Holtzius blijkbaar aan vreeselijken tweestrijd ten prooi is.*)

FREULE STUART, *zijne beide handen in de hare nemende, met nadruk*.

Bedenk, Willem, dat dit oogenblik over het geluk van ons beider leven beslist! Bedenk dat ik, als je weigert (*plotseling de hand voor hare oogen brengende, om hare tranen terug te houden*) alleen zal staan in de wijde wereld!

HOLTZIUS, *na pijnlijken zelfstrijd, met plechtigen ernst*.

Anna, ik kan niet anders, volgens mijn plicht en geweten. Ik *blijf* bij mijn besluit. Ik neem mijn gegeven woord terug!

(*Freule Stuart wankelt, terwijl een doodelijke bleekheid zich over haar gelaat verspreidt. Mevrouw Goedhart ondersteunt haar en brengt haar naar de sofa, waar Fr. Stuart, bitter weenend, het hoofd aan hare borst verbergt. Holtzius staat met ééne hand op de tafel geleund, en gebogen hoofd. Plotseling rijst freule Stuart op en treedt, met betraand gelaat, maar vastberaden, op hem toe.*)

FREULE STUART.

En *ik*, Willem, ik geef je dat woord *niet* terug. Het is mijn *recht*, je ongeluk met je te deelen!

(*Snikken verhindert haar nogmaals verder te spreken. Mevrouw Goedhart brengt haar weer met zachten dwang*

naar de sofa, waar zij haar tracht te troosten. Holtzius wil, op het geluid af, ook daarheen snellen, als de dokter binnenkomt).

TWAALFDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DR. RADERNAAR.

DR. RADERNAAR.

Dag Holtzius! (*Hij reikt hem de hand*). Ik kom daareven van mijn reisje naar Malang terug, vriend. Ik heb je in geen vijf dagen gezien, laten wij dus maar terstond de inquisitie-kamer binnengaan. (*De dames ziende, die hij tot nu toe niet had opgemerkt*). Maar wat is dat? De freule niet wel? Mevrouw Goedhart, uw dienaar.

MEVROUW GOEDHART.

Ach, dokter, zij is maar wat zenuwachtig. Heeft u ook wat druppeltjes bij u?

DR. RADERNAAR.

Dacht ik het niet? Alweer druppeltjes. Als men de dames haar gang gaan liet, zouden zij zich, geloof ik, de andere wereld indruppelen. (*Freule Stuart, die het hoofd, snikkende, van hem houdt afgekeerd, de pols nemende*). Maar ja, werkelijk, de freule is zenuwachtig. (*Hij haalt een receptenboek uit en spreekt al schrijvende door*). Ik zeg, en ik blijf er bij, tegen zenuwachtigheid geen beter middel dan eene oplossing van broomkalie. Voor zoover de wetenschap een onfeilbaar oordeel kan uitspreken, zeg ik: wat de chinine voor de koorts-

lijders is, dat is broom-kali voor de zenuwen. Ziedaar, mevrouw, laat dit bij Ellinger halen, en laat de freule er terstond een bitterglaasje, en over een uur nog een bitterglaasje van drinken. Het kan natuurlijk vriezen en het kan dooien, maar als de freule dan over een paar uren niet weder vroolijker is dan ooit, dan is het, mijns inziens, met de wetenschap *heelemaal* gedaan. Kom Holtzius, laten wij nu geen tijd meer verliezen.

(*Hij neemt Holtzius' arm in den zijnen, en verdwijnt met hem in de deur der slaapkamer*).

DE TIENDE TOONEEL.

FREULE STUART, *van de sofa opstaande en in groote gemoedsbeweging het tooneel op en neer loopende*.

O Mevrouw, mevrouw, wat zal ik doen?

MEVR. GOEDHART, *haar volgende en troostende*.

Kindlief, wij zullen Holtzius wel tot andere gedachten brengen.

FREULE STUART, *op den toon van diepe moedeloosheid*.

Ach neen, mevrouw, ik ken hem. Acht hij eenmaal iets zijn plicht, dan zet hij het door, het koste wat het wil. Zijn besluit is onherroepelijk.

MEVR. GOEDHART.

Maar, Anna, bedenk toch ook zelf nog eens of het niet verstandiger...

FREULE STUART, *haar driftig in de rede vallende*.

Wil u mij dan nogmaals overhalen, Willem in zijn ongeluk ontrouw te worden! Ik zeg u immers.... ach vergeef mij, ik vergeet tot wie ik spreek. (*Zij werpt zich*

weenend aan hare borst.) Maar ach, mevrouw, ik heb hem zoo innig lief, en ik weet zoo zeker, dat zijn besluit ook hem zelf diep ongelukkig zal maken!

VEERTIENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, SCHOUT HABBES, JOLIE, MAAS.

Zij brengen een koffer met, die door twee koelies op den voorgrond van het tooneel wordt gezet.

JOLIE.

Viktorie dames! Het raadsel is opgelost!

MEVROUW GOEDHART, *Freule Stuart snel de oogen afwisschende.*

Hoe zoo, mijnheer! Welk raadsel is opgelost?

JOLIE.

Het raadsel van de dame, Mevrouw, en van de zakdoeken, en van . . .

MAAS, *hem in de rede vallende.*

Laat Schout Habbes liever de zaak vertellen, mijnheer Jolie, die kent haar in de fijne puntjes. Dames laat ik u voorstellen onzen wakkeren Schout Habbes, alom bekend als de behendigste en slimste politie-man van geheel Nederl. Indië.

JOLIE, *ter zijde.*

Dat is dan wel éénoog in 't land der blinden!

SCHOUT HABBES.

Uw dienaar, dames. Zooals mijnheer Maas de goedheid had u te vertellen, heb ik al heel wat blank en bruin gespuis achter de tralies geplakt, al zeg ik het zelve. Zoo pikte ik ook daareven de heeren op — niet als

gespuis wel te verstaan — toen ze mijn huis voorbijgingen. Ik zeg tegen mijnheer Maas — want ik weet dat-ie dikke vrienden is met mijnheer Holtzius — „mijnheer Maas, zeg ik, is je kameraad Holtzius niet verangegeerd tegen eene adellijke freule, die van der zelve Anna Stuart heet?” „Ja, zegt mijnheer Maas, dat is zoo, schout Habbes.” „Ken u me dan ook zeggen — zeg ik weer — waar die dame op 't moment gelogeed is?” „Ja wel, zegt mijnheer Maas, zij logeert bij Mevrouw Goedhart.” „Die dikke dame op Kepoetran,” vraag ik weer — met je permissie, mevrouw — „die voor d'r leeftijd nog zoo lief ter been is?” „Dezelfde,” zegt mijnheer Maas, „maar op 't oogenblik — zegt ie — ken je de freule vinden aan het domeilie van mijnheer Holtzius.” „Wel mijnheer,” zeg ik, „dan heb ik hier wat voor ze, waarvan ze zal opkijken.” Met dat ik dat zeg, ga ik een pas op zij — op deze wijze. (*Hij bootst de beweging na*) zoo dat de heeren den koffer in 't vizier krijgen, die daar op den grond is gezet. „Wel verduiveld,” — met je permissie, dames — zegt die vreemde heer daar, luitenant Sjelie naar ik hoor — „dat is de koffer van de dame, waarmee ik te Batavia in het Java-Hotel gelogeed heb!” „Mijnheer zeg ik, dan is het niet veel bijzonders, waarmee je in het Java-Hotel hebt gelogeed, want die koffer is ons van morgen van wegens de Bataviasche politie toegezonden, als afkomstig van een verdacht vrouws-persoon, dat een schep lui heit opgelicht, en onder anderen dezen koffer wederrechtelijk — met je permissie dames — in de drukte van het uitlajen, heit meegenomen van de *Prins Alexander*, zonder dat ie haar volgens recht en billijkheid toekwam. Onder den naam,

die op de koffer staat en waarmee de barang, die der inzit, gemerkt is, heit ze te Batavia in de eerste hotels, evenals bij gelijke de Miljoenenjuffer te Amsterdam, zoo veel als de rijke madam uitgehangen en den beest gespeuld, tot dat ze in den kijker liep, en vrij logies heit gekregen van den Gouverneur-Generaal. En de naam, die op de koffer staat, is Anna Stuart." „Schout Habbes," zegt mijnheer Maas tegegen me," „kom met staande peze, — zooals de latinisten het uitdrukken — met me mee naar mijnheer Holtzius, want daar zit de effectieve eigenaarster van de koffer." Zoo gezeid zoo gedaan. En daarom bennen we met de koffer hier, en nou wou ik vragen — met je permissie, dames — of de persoon van de effectieve Freule Anna Stuart hier tegenwoordig is, ja of neen."

FREULE STUART.

Ja, mijnheer, die ben *ik*.

SCHOUT HABBES.

En, als ik vragen mag, heeft de freule niet een koffer gemist?

MEVROUW GOEDHART.

Lieve hemel dat is de koffer, die maar steeds uitbleef, en waarover wij wel tien brieven hebben geschreven aan de maatschappij Nederland!

SCHOUT HABBES, *een papier uit zijn zak halende.*

Dan, freule, moet ik je, met je permissie, verzoeken, ofschoon het me aan mijn hart gaat, wijl ik zie dat je wat aan 't sukkelen bent aan de scheele migraine, om te verificeeren of alles wat na de arrestatie van genoemd vrouwmensch in den koffer gevonden is, nog in sub-

stantie aanwezig is. Ik heb hier alles op een lijst staan, en zal het voorlezen. (*Lezende*). Negentien gebruikte en vijf schoone fijn linnen zakdoeken, gemerkt A. S. (*Hij haalt ze uit den koffer, en legt ze op een stoel of op de tafel*).

(*Lezende*):

Zes paar sokken gemerkt. ....

MAAS, *glimlachende.*

Schout Habbes, ik geloof dat de Freule volkomen vertrouwt dat alles aanwezig is. Niet waar Freule?

FREULE STUART.

O zeker!

SCHOUT HABBES.

Zooals de Freule verkiest. Dan moet ik de vrijigheid nemen, op te merken, dat er nog al belangrijke voorschotten zijn gedaan. Maar dat heeft geen haast, dat zal wel terechtkomen. Voor mijn eigen moeite reken ik niets.

JOLIE, *ter zijde.*

Dat denk je maar!

MEVROUW GOEDHART, *een bankbriefje uit haar portemonnaie nemende, glimlachende.*

Kom, schout Habbes, houd je nu maar niet alsof er niet wat aan den strijkstok moest blijven hangen! Hier, dit zal zonder twijfel je voorschotten en je eigen moeite wel goed maken.

SCHOUT HABBES *Na het briefje te hebben ingezien, met een diepe strijkaadje.*

Als u 't dan zoo verkiest, dank je wel, mevrouw, dank je wel. Het had anders geen haast. — Uw dieenaar, dames, en altijd gereed u te helpen. Mijnheer

Maas, tot genoegen. Luitenant Sjelie, als je me noodig hebt, vraag dan maar naar Schout Habbes, en een klein kind zal je terecht helpen, al zeg 'k het zelve. (*Schout Habbes af*).

VIJFTIENDE TOONEEL.

DE VORIGEN BEHALVE HABBES. DAARNA HOLTZIUS
EN DR. RADERNAAR.
MAAS.

JOLIE, *op luchtigen toon.*

Wat een dwaze kerel is dat! (*op freule Stuart toetredend.*) Maar dat neemt niet weg, freule, dat wij u geluk wenschen met. . . . (*Wier wordt hij teruggehouden door Maas, die hem met veelbeteekenenden blik wijst op freule Stuart, die met de handen voor de oogen zit te snikken.*)

MEVROUW GOEDHART, *trachtende Freule Stuart te troosten.*

Kindlief, maak je toch niet zoo bedroefd. Wij mogen ons immers in ieder geval verheugen, dat dit treurige misverstand geheel opgehelderd is.

FREULE STUART, *opstaande en te vergeefs trachtend hare tranen te bedwingen.*

Ach mevrouw, wat beteekent de opheldering van dit misverstand bij het ongeluk dat er door veroorzaakt is. Mijn goede naam was niet meer in gevaar, maar. . . . (*Snikkend.*) Wie geeft mijn armen Willem zijn oogen terug?

MEVROUW GOEDHART, *opstaande.*

Kom, wie weet, hoe alles. . . .

FREULE STUART. *

En te denken, dat hij in 't ongeluk moet worden gestort door zulk een onwaardig schepsel! Ja, ik herinner mij haar. Ik was aan boord vriendelijk jegens haar, ik sprak herhaaldelijk met haar, vertelde haar van huis, en zoo heb ik haar wellicht de middelen gegeven tot haar schandelijk bedrog. En Willem werd er het slachtoffer van. (*Snikkend, het hoofd met de daarvoor geklemde handen tegen den wand drukkend, dicht bij de deur van Holtzius slaapkamer.*) Neen, nooit, nooit zullen wij weêr gelukkig worden,

HOLTZIUS, *onder de laatste woorden verschijnt hij met den dokter in de deur der slaapkamer. Aangedaan, plechtig.*

Ja, Anna, wij zullen weêr gelukkig worden.

FREULE STUART, *het hoofd eerst, als had zij niet goed gehoord, opheffend, dan op hem toevliëgend.*

Willem! Wat heb je daar gezegd! Mijn God! je beeft, je wankelt. (*ondersteunt hem.*) Dokter wat is er gebeurd?

HOLTZIUS, *zijn arm om haar middel slaande.*

Anna ik. . . . . (*hij kan niet voortgaan.*)

FREULE STUART.

Ach, Willem, wat is het toch? Je maakt mij angstig!

HOLTZIUS.

Anna, mijn dierbaar kind, ik ben. . . . . neen, ik kan niet! Dokter zeg u 't haar. (*Zij treden op den voorgrond, terwijl de overigen zich om hen heen scharen.*)

Fr. Stuart ziet beurtelings den dokter en Holtzius aan in angstige verwachting).

DR. RADERNAAR.

Freule Stuart, de wetenschap is alles behalve onfeilbaar. Wij, doktoren, slaan van de honderd keeren wellicht negentig keer den bal mis. Maar ik beklag er mij niet dezen keer over, want ik heb u daardoor de blijde tijding te brengen, dat in den toestand van Holtzius in de vijf dagen dat ik hem niet gezien heb, eene hoogst gelukkige wending is gekomen. Van heden af kan ik u de zekerheid geven . . . dat hij zijn gezicht zal behouden!

FREULE STUART, *krampachtig zijn arm grijpende.*

O dokter, zijt gij wel zeker van hetgeen gij zegt?

DR. RADERNAAR.

Ditmaal, Freule, stel ik mij borg voor de wetenschap.

FREULE STUART.

Willem! O . . . . maar neen, het is te heerlijk om waar te zijn!

HOLTZIUS, *haar aan zijne borst trekkende.*

En toch, Anna, valt er niet aan te twijfelen. Ik zelf heb het licht in mijne oogen gezien!

MEVROUW GOEDHART, *Anna omhelzende.*

Kind, kind, wat deel ik in je geluk! (*De anderen reiken Holtzius de hand.*)

FREULE STUART, *opgewonden.*

O, Mevrouw, Mevrouw! Het is alsof alles om mij geheel verandert! Ik word duizelig!

HOLTZIUS, *haar in den arm nemende.*

Maar ik zal je steunen, liefste vrouw!

MEVROUW GOEDHART, *schertsende*

Had ik gelijk met eene zekere jonge dame te herinneren, dat het altijd nog vroeg genoeg is om te wanhopen?

MAAS.

Nu zou ik er ook maar geen gras meer over laten groeien, en zoo spoedig mogelijk trouwen. (*Spottend.*) Er kon nòg eens een luitenant komen om te duelleeren

MEVROUW GOEDHART.

Foei, Maas, je bent een onverbeterlijke plaaggeest! Ik heb wat beters te zeggen. Ik inviteer het geheele gezelschap bij mij te dineeren, tot zelfs (*zij keert zich met gemaakte verontwaardiging naar Jolie*) . . . tot zelfs mijnheer le mauvais sujet toe!

FREULE STUART.

Mijnheer Jolie?

JOLIE.

Freule?

FREULE STUART.

Kom eens even bij me? (*Jolie komt snel naar voren, zij steekt hem hare beide handen toe*). In mijne droefheid weigerde ik u ééne hand; in mijne vreugde geef ik ze u beide.

JOLIE, *de handen drukkende, ernstig.*

Freule, ik dank u uit den grond van mijn hart!

HOLTZIUS.

Dokter, ik heb nog één verzoek aan u!

DR. RADERNAAR.

En dat is?

HOLTZIUS.

Vier jaren heb ik mijne Anna moeten missen. Toen

ik haar eindelijk mocht terugvinden was het met de schrikkelijke verwachting, dat mijne oogen haar nooit meer zouden aanschouwen. Nu de hoop daarop mij is teruggegeven, *kan* ik niet langer geduld hebben. O dokter, laat ik haar, zij het slechts één oogenblik, *zien!*

DR. RADERNAAR, *bedenklijk.*

Zul je je waarlijk met één oogenblik vergenoegen?

HOLTZIUS.

Met een sekonde als u wilt.

DR. RADERNAAR.

Dan geloof ik dat de wetenschap er geen bezwaar tegen kan maken.

MEVROUW GOEDHART, *ter zijde.*

En moge dan de wetenschap voor één keer eens onfeilbaar zijn!

Dr. Radernaar maakt intusschen het verband los, en neemt het Holtzius voorzichtig van de oogen. Deze staat en profil naar het publiek, met zijn meisje voor zich. Hij legt haar de eene hand, die van het publiek is afgekeerd, op den schouder. Zij ziet hem aan, met haar liefsten glimlach, vermengd met angstige verwachting. De overigen groepeeren zich om hen heen. Na haar, te midden eener ademlooze stilte, enige oogenblikken te hebben aangestaard, roept Holtzius plotseling harts-tochtelijk uit:

HOLTZIUS.

Ik zie haar! O mijn God ik, zie haar

ZESTIENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, ZEPHYRA.

ZEPHYRA, *huppelend opkomend.*

Mama, mama! Wij zijn allen op een groot bal gevraagd!

Het scherm valt.

Einde van het derde en laatste bedrijf.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Uitgaven van A. RÖSSING.

HENDRIK IBSEN,
EEN VIJAND DES VOLKS,

Vertaald uit het Noorsch door IDA DONKER.

Prijs f 1.50.

Met Björnstjerne Björnson is Ibsen de man, die in de laatste jaren het lezend Europa op nieuw de overtuiging heeft opgedrongen, dat in het Noorden een oorspronkelijk denkend en scheppend volk woont, niet uitsluitend opgaande in de stroomingen der hun vreemde letteren, een volk dus, welks oorspronkelijkheid een reden tot bestaan bewijst en dat nog een rol kan spelen op het wereldtooneel. Dat kan vooral het geval zijn, wanneer het jonge Noorwegen, dat zeker met Ibsen dweept, een afkeer leert koesteren van allerlei rotte toestanden, die volgens **Een Vijand des Volks** het Oude Noorwegen kenmerken. Dit tooneelspel is een werk vol jeugd en kracht. Er straalt een zeldzame mate van jeugd en levensfrischheid uit Ibsens laatste tooneelwerk. Zijn deugden en gebreken kunnen ons maar niet doen gelooven, dat de schrijver een man van 1826 is. Het werkelijke leven, de treffende karakterteekening en de kernachtige gezegden stempelen dit tooneelspel tot een zeldzaam kunstwerk. Er zijn tooneelen van *haute comedie* in **Een Vijand des Volks**. Overdrijving ontsiert het zelden. De volkomen afwezigheid van conventie doet alleraangenaamst aan. Men ruikt geen oogenblik het voetlicht. **Ibsen's Vijand des Volks** is een boek, dat men in handen van allen moet wenschen, die naar deugd en genot streven.

A. C. LOFFELT.

Vaderland 8 November 1883.

Over het oorspronkelijke plaatsten wij een uitvoerig artikel in N°. 52 van den vorigen jaargang en we kunnen thans van deze allerkeurigste vertaling alleen zeggen, dat ze ons hoogst welkom is. Het is een pendant van de *Steunpilaren der Maatschappij* en vergunt even als dat, een blik te slaan in het wezen onzer hedendaagsche samenleving, waarvan men zonder pessimisme wel zal moeten getuigen, dat zij meer schijn dan wezen geeft. Dit stuk beantwoordt beter dan alles wat Sardou en Dumas hebben gegeven, aan de waarachtige roeping van het tooneel; het beantwoordt aan alle eischen van een kunstwerk en geeft toch te denken en te leeren, teekent toch het leven, *niet* in zijne uitzonderingen maar in de gewone werkelijkheid. Dit is een stuk voor ieder publiek, het is een weldaad, want het zal veler oogen openen.

Portefeuille N°. 28, 1883.

Welsprekender dan de uitbundige bijvalsbetuigingen, die de verschijning van Ibsen's *Folkefjende* op 't tooneel begroetten, is het feit, dat binnen 14 dagen tienduizend exemplaren van het drama door de Scandinavische bevolking als het ware verslonden werden. Tooneelstukken worden door de menigte liever gezien dan gelezen, zij kan, verwend door den verhalenden trant der romans, geen behagen scheppen in den vorm van een drama en slechts door bijzondere omstandigheden bewogen worden een gedrukt tooneelstuk, als ware het een gewoon verhaal met aandacht door te lezen, tooneeluitgaven vinden dierhalven hun debiet meestal slechts onder kunstenaars en letterkundigen, het groote publiek bejegt ze met onverschilligheid. Dat Ibsen's jongste werk echter ook door het volk met graagte wordt gelezen, is in hoofdzaak daaraan te danken, dat hij in zijn „*Vijand des Volks*” een snaar aanroert, wier trillingen door ieder beschaafd en verstandig mensch gevoeld en begrepen worden, dat hij onbeschroomd den vinger legt op de wondeplekken in sommige bestanddeelen der maatschappij en in zijn *Folkefjende* een karakter schetst, dat bij weldenkenden sympathie en bewondering moet verwekken.

* Weet niet of Ibsen's werk bij een vertooning in ons land

105

wel geheel zou voldoen, de intrige is wellicht te eenvoudig, de handeling te traag, de taal te hoog voor ons publiek, maar de lezing van dit werk dat wegens de voortreffelijke teekening van het hoofdkarakter, waaruit de innige bekendheid van den schrijver met de maatschappelijke toestanden in zijn land blijkt, een meesterstuk genoemd mag worden, verschaft den ontwikkelden lezer een waarachtig genot, hij moet de krachtige, mannelijke taal, den grooten rijkdom van gedachten, de opmerkingsgeest van den schrijver bewonderen, en al moge wij het met Ibsen in sommige opzichten niet eens zijn, steeds zal hij moeten erkennen dat elken zin, door Ibsen neêrgeschreven, doordacht en zijn reden van bestaan heeft.

De vertaling van mej. Ida Donker, een Hollandsche dame die sinds tal van jaren in Zweden woont, is uitermate geschikt om de allengskens ontwakende belangstelling in de voortbrenselen der Scandinavische moderne letterkunde aan te wakkeren; ik twijfel dan ook niet of dit tooneelstuk zal hier door velen met genoegen gelezen worden, te meer daar de sierlijke uitgave van den heer Rössing, zoowel uitmunt door papier als druk.

J. T. G.

N. Weekblad 21 Oct. '83.

Het eigenaardige van al Ibsen's drama's is dit, dat hij zijne onderwerpen kiest uit de stof, die door gansch beschaafd Europa en Amerika aan de orde van den dag is, maar haar behandelt op een wijze die zijn werken, in welke vertaling ook, onmiddellijk als Scandinavisch doet herkennen. Wat zijn beginselen en wat den inhoud van zijn denkbeelden betreft, is Ibsen wereldburger; wat den vorm aangaat, volbloed zoon van het Noorden. Voor die samensmelting mag hij dankbaar zijn. En dat mogen ook wij wezen, want daaraan heeft alles wat hij schrijft dien frisschen prikkel te danken, waarom wij het, eenmaal opgenomen, niet ongelezen kunnen laten.

Ook ditmaal geldt het een onderwerp, dat om zoo te spreken door de geheele beschaafde wereld dagelijks onder handen wordt genomen. Gelijk ieder die den tijdgeest ernstig in het aangezicht

ziet, heeft ook Ibsen het zijne gevoeld van wat Hamerling in eene zoo majestueuse waarschuwing samenvatte :

Gross is die Zeit und gewaltig, und weh uns wenn unsere Herzen rein nicht sind . . .

en Ibsen is een ernstig man en neemt de dingen niet licht op. En wat hem daaromtrent voortdurend op het hart ligt, dat drukte hij op nieuw uit in eene allergeestigste satyre. — . . . In afwachting of *Een vijand des Volks* geschikt geacht zal worden om in Nederland ten tooneele te worden gevoerd, zij het ter lezing aanbevolen aan ieder die eenig orgaan bezit en voor het echt-tragische en voor het hoog-komische.

Zondagsblad, N. v. D., 4 Nov. '83.

THUISGEBLEVEN. Oorspronkelijk tooneelspel in 1 bedrijf van M. B. MENDES DA COSTA. . . . . f 0.60

Zeer aan te bevelen voor H.H. Rederijkers en uitmuntend als salonstukje voor familiefeesten.

Oordeel der Pers:

„**Thuisgebleven**” is een pendant van „*Uitgaan*”. Het is een levendig stukje, met aardigen vluggen dialoog.

Algem. Handelsblad, 10 April '83.

Er is gang, geest en werkelijkheid in dit vermakelijk tooneel-spelletje. Uitmuntend zijn de rollen van Marie en Aagje de dienstmeid geschreven.

A. C. LOFFELT,

Vaderland, 19 April 1883.

Het boekje is een aanwinst voor vriendenkringen, die gaarne beschaafde en pikante salonstukjes in studie nemen.

A. C. LOFFELT,

Vaderland, 8 Nov. '83.

Het stukje is los en prettig geschreven, de dialoog is vermakelijk en het staat veel hooger dan de meeste levers de rideau, waarop d Franschen ons tegenwoordig onthalen.

Nieuwe Rotterd. Courant, 19 April '83.

HAMLET,

Treurspel van W. SHAKESPEARE.

Vertaling van Dr. L. A. J. BURGERSDIJK.

Opgedragen aan den Heer A. C. Wertheim.

Prijs f 1.—.

Oordeel der Pers:

Dr. BURGERSDIJK's vertaling is voortreffelijk; de pit, de kern van het oorspronkelijke is nergens verloochend.

Handelsblad, 23 Januari 1882.

„Deze meesterlijke arbeid, die algemeen een der beste vertalingen van **Hamlet** geacht wordt te zijn, heeft uit letterkundig oogpunt een groote onbetwistbare waarde.”

Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage, 22 Jan. 1882

„De vertaling van Dr. BURGERSDIJK is meesterlijk.”

Prof. ALBERDINGK THIJM,

Weekblad de Amsterdamer, 29 Januari 1883.

„Dezelfde groote verdiensten, waarvan de andere overzettingen van Dr. BURGERSDIJK getuigen, vindt men ook in deze, en onze tooneelletterkunde dankt het aan hem, dat nu een der meesterstukken van Shakespeare kan worden opgevoerd in een vorm, den grooten schrijver waardig.

Arnhemsche Courant, 26 Januari 1882.

„Wanneer de lezer BURGERSDIJK's vertaling van het beroemde „to be, or not to be,” met den Engelschen tekst wil vergelijken,

zal hij ongetwijfeld meer stof tot bewondering dan tot critiek vinden."

A. C. LOFFELT,
De Nederlandsche Spectator, 1882, N°. 12.

„De heer BURGERSDIJK ondernam een reuzenwerk, waarmee hij onze letterkunde en ons tooneel een grooten dienst bewijst; overtreffen de deugden de gebreken van zijn werk, dan rekenen wij ons verplicht hem te steunen bij den arbeid door te eeren wat hij deed."

Nieuwe Rotterdamsche Courant, 9 Februari 1882.

MACBETH,

Treurspel van W. SHAKESPEARE.

Vertaling van Dr. L. A. J. BURGERSDIJK.

Opgedragen aan den Hooggeleerden Heer Mr. C. W. Opzoomer,
Hoogleeraar in de Wijsbegeerte te Utrecht.

Prijs f 1.—

De vertaling is voortre elijk. De **Macbeth** is wellicht het moeielijkste dat SHAKESPEARE schreef; toch heeft Dr. BURGERSDIJK er nagenoeg een equivalent van gegeven. De gedachten, de beeldspraak, de uitdrukkingen zijn gewijzigd, noch verzwakt. Zelfs is de keus en rangschikking der woorden in het oorspronkelijke gevolgd, zooveel het verschillende taaleigen het toeliet, en soms zijn de moeielijkste verzen niet het minst gelukkig overgezet.

Nieuwe Rotterdamsche Courant,
van Maandag 14 April 1883.

109

JEFF BRIGGS'S ROMAN

van BRET HARTE, vertaald door J. L. WERTHEIM.

In fraai geill. omslag f 1.25.

Zijn Meisje komt uit!

Oorspronkelijk Indisch Tooneelspel

IN

DRIE BEDRIJVEN

VAN

MR. P. BROOSHOOFT.

Prijs f 1.25.

EEN IN- EN EEN UITVAL

Tooneelspel in één Bedrijf

VAN

PIET VLUCHTIG.

Prijs f 0.65.

LENTE'S EERSTELINGEN

Tooneelspel in één Bedrijf

VAN

SLINGERVOET RAMONDT.

Prijs f 0.60.

DE KERSTBOOM

Dramatische Schets in één Bedrijf

VAN

SLINGERVOET RAMONDT.

Prijs f 0.40.

DIRK DE PORDER

Tooneelspel in een Bedrijf

VAN

C. P. T. BIGOT.

Prijs f 0.40.

